179

СИГНАЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Государственная ордена Ленина библиотека СССР имени В. И. Ленина

Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО совет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областен комитета а Грозненски юркома а, Нохч-ГІалгІай АССР-а Лаккехьарча Совета а орган.

58 (2224) | КІиранди, 20 июль, 1958 шу. | Мах 20 коп.

Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьарча мехкашка хинна событеш бахьан долаш

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВОС ЯЬ *ЗАЯВЛЕНИ*

15-гІча июле деррига дуне эгІаздигар Американ ВІашагІкхийтта Штаташ тІемаца Ливана чугІортаро. 6-гІча американски тІема-форда флота кемаш Байрутски порта чу а даха, фордацара гІашлой эскар Ливана лаьтта доссадаьд.

КІайча цІено цу дийннахье а США-н президента цІерах кепа йоазонца араяьккхай из эггара вогІча тайпара тІемца Ливана чурча гІулакхашта юкъегІортар мичча бесса даь а бакъде гІерташ йола къаьстта заявлени. Цу заявлене тІа йоах арахьара кхерам тІалатташ йола «Ливан йоха ца яйта а из ший лоІамах хилийта а Американ ВІашагІкхийттача Штаташа еш йола йоахо дІахайтеи», хІаьта цу тайппара цу мехка бахаш бола американски гражданаш лорабара духьеи дахийтад США-с шоай эскараш Ливане.

Из къамаьл цхьанна а тайпара бакъ ца хилар гуш да, хІана аьлча Ливан йохаеи из ший лоІамах ца хилийтеи цунна кхерам тІатессаш цхьаккха а воацандаь. Из бокъонца къаьгга хьахьокх кхьметтел ООН-а Генеральни секретара Хаммершельда яьча заявленеси Ливанерча гІулакхий хьакъехьа ВІашагІкхийттача Къамий Организацен наблюдателаша яьча докладди. Американски гражданаш лорабара «йаккхонах» лаьца аьлча, хатта йиш йолаш да, дунен мехкашта юкъерча бокъонех малагІаш я уж санна дола гІулакхаш бахьан долаш цхьан паччахьалкхений мехкашка тІема низаш ахийта вокх паччахьалкхений державашта мукъа лураш, аьнна. Уж тайпа бокъонаш яц дунен мехкашта юкъерча бокъонашца. Бакъдар аьлча, массанена а ховш да, тхой гражданаш лорабу оаха яхаш уж тарде гІертар, зІамигача мехкех разбойникий хьисапе латар бакъдар духьа берригача колонизатораша Іомадаь царна дезаденна дуккха хана денз хьадоагІаш гІулакх хилар.

США тІемаца Ливана чугІортара бокъонца дола бахьан да, США-ни кхьйолча малхбузехьарча паччахьалкхенийн мехкдаьттан монополеш Юхерча а Юкъерча а Малхбоален мехкашка шоаш деш дола колониальни доал карара ца далийта гІерташ хилар а, хІаьта иштта Іарбий Малхбоалера цар политика гуччахьа йохаш латташ хилар а, Багдадски пакти Даллеса-Эйзенхауэра гІоръяьнна доктринеи йохар а.

Цунна къаьгга тешал ду КІайча цІено яьча заявлене тІа США-с тІема низашца мохк хьалэацилга сихдара бахьан лоархІаш йолча Ираке хиннача тІехьарча событеша. Бакъда, Ираке хиннача событеша цІаьккха а тешал ду Іарбий халкъаш колониальни доала кІалхара довла а шоай кхел шоай бе йолла а чІоагІа безам болаш хилара.

Ховш мадарра, кхоана 14 июль да яхаш тховсара, Иракски эскаро шийна тІехьа деррига халкъ а долаш, Иракера манархически Іаьдал дІадаькхад, республика дІакхайкаяьй, Иракски республикан правительство оттаяьй.

Инарал Абдель Керим Касем керте латтача цу правительствос эггара хьалхагІа араяьха арахьарча политикан акташ яр Бандунгски конференцен принципаш йизза ше хьаллоацаш хилар, Ирак Багдадски агрессивни тІема пакта юкъера йоалаш хилар цо дІакхайкадар а, хІаьта иштта Іарбий ВІашагІкхийтта Республика къоабалъяр а.

Иракски республикан правительствос дІакхайкадаьд ше «ООН-а принципаш кхоачашъерг хилар», «Іарбий политика лелаерг хилар, Бандунгски конференце решенеш бокъонца кхоачашъерг хилар», «даьхенна хьашт долаш йола обязательствоши договораши кхоачашъе» кийча хилар. Цо иштта ший кхайкарал ца тешам беннаб кхыча паччахьалкхений гражданашта а цар хІамашта а цхьаккха кхерам хург ца хилар.

Цу белгалъяьча акташа тешал ду мехкарча къаман ший лоІамехьа хулга лораде правительствон безам хилара, мукъале езаш долча Іарбий вокх халкъашца цхьана колониализмах юхедиса во гІулакхаш дІадахарна къовсам лоаттаберг хилара, экономика дегІакхувларг хилара, халкъа вахара хьал тоадерг хилара.

Бокъонца бакъда, Ирака республикан правительствос яь программни заявленеш иракски берригача вокх Іарбийи халкъашта еззача тайпара хилар, республика оттаяр Іарбий паччахьалкхенашка санна, ше мадарра Ирака халкъа чухьара гІулакх лоархІача машар безаш мелдолча мехкашка а массава раьза волаш къоабалъеш хилар.

Юхерча Малхбоалехьа уж тайпа событеш хилара ВІалла раьза а яц, Иракски республика йиллар шоашта гоама долга гуччахьа хьахьокхаш йола колониальни державаш. Цу сахьате корзагІбаьнна хьайзар Вашингтоне, Лондоне, Анкаре.

Іарбий Малхбоален мехкий чурча гІулакхашта юкъегІерта колониальни паччахьалкхений планаш хинна хиларах тешал ду, кхыметтел, США-н правительство шоай эскараш Ливане Іодоссаде безам болаш йолгах английски правительствога хоам баь хилара хьакъехьа, США-с даь из гІулакх английски правительствос дизза хьаллэацаш хилара хьакъехьа, «цу районера английски тІема низаш кийча да» аьнна Англен кхыча мехкашцарча гІулакхий министро Ллойда яьча заявленес.

Іарбий мехкий чурча гІулакхашта тІемаца юкъегІортарна долча бахьана яьяр США-ни, Англени, Францени правительствашка шоай эскараш Ливане доаладе, аьнна дехар деш Ливана президенто Шамуна яь заявлени. Бакъдар аьлча, дика ховш да, хІанз Ливане латтараш духхьал чурча бахьанаша хьоаяь событеш хилар а, хІаьта алхха халкъа духьалара Іаьдал дІа ца далийта гІерташ дола Багдадски пакта юкъедоагІа мехкаши США-и юкъегІортаро граждански тІом хьоабаь хилар а, цу районера гІулакхаш вІашка кхехка хилар а.

Белгалдаккха доагІаш да, американски эскараш Бейруте доссадар Ливана хинна а ца Іеш, мукъале езаш мелдолча Іарбий мехкашта а тІемаца чугІортилга хилар. Цу хьакъехьа ши духьа яхац, кхыметтел, вай йийцача КІайча цІено яьча заявлене тІа. Ираке хинна событеш бахьан долаш Ливане эскараш дахийтад, хозахета яхац цу тІа. Цу тайппара цунна тешал ду, Іорданен король Хусейна духхьал ший покровителаша шийна хьехар дарах, форманна а бокъонца а ший цхьаккха бокъо йоаццашехьа, иракски халкъо тІера ДІавахийтача король Фейсала меттел іорданэ-иракски федерацен корта ше ба аьнна дІакхайкадаь хиларо а. Из тийшаболх болаш гІулакх хилар бокъонца гуш да. Цунах, деррига халкъо къоабалъеш йолча Ирака республикан правительствос Ирак ирако-іордански федерацена юкъера хьаяларах яь заявлени къоабалъе тигац колонизатораша.

США тІемаца Ливане чугІортаро бокъонца хьахьокх, империалисташ, хьалхагІа санна къайлагІа а доацаш, машар безаш долча Іарбий халкъашта духьала гуччахьа латаш хилар. Цунах къаьстта дикагІа кхеталуш да, цу районерча мехкий чурча гІулакхашта йоккхий паччахьалкхенаш юкъе ца гІертарах лаьца Советски правительствос 1957 шера 11 феврале яь предложенеш США-н правительствос тІа ца эцаш хІана йитай. США-н правительствос шийна таэца тигадац, кхоачашдича цу районе машар оттаргболаши кхохкам кІаьдбергболаши дола декхараш. Цу районе агрессивни гІулакхаш леладарна ший кулгаш мукъа дита безам хиннаб цун.

США тІемаца Ливана чугІортаро цІенхоштта кхерам тІатосс машара, хІаьта тІехье бІеха хургйолаш гІулакх а да из. Из эхь дайна империалистически агрессии, Іарбий мехкий бокъэнаш а уж шоай мукъах хилар а чІоаггІа телхадари, ООН-а принципаш ца лархІари ла йиш йолаш дац халкъаш. Бокъонца уж принципаш телхаелга да США а цун къаман хьашташ а лорадар духьа дохийт американски эскараш Ливане, яхаш КІайча цІено доаха бахьанаш. Хьанна хац, США дуккха эзараш километраш Ливана гаьна ядилга а Ливанеи кхыча Іарбий мехкийи халкъаша США-неи цун къаманнеи цхьанна тайпара кхерам тІатасса йиш йоацилга а. Нагахьа санна Ливан ше хьаийцача, цу Іарбий зІамигача мехка мукъаленна бола керттера кхерам ба американски эскараш тІемаца чугІортар. ООН-а Устав геттара чІоагІа телхадеш бола никъ а лаьца, Кхерам ца хилийтара Советеи еррига ВІашагІкхийттача Къамий Организации хинна даьннача бакъдолчоа хьалхашка оттае а ше цхьан оагІорахьара даь агрессивни гІулакхаш низ тІабахьарца ООН-ага къоабалдайта а гІерт хІанз США правительство.

Советски правительствос лоархІ, США-с гуччахьа йолаяь а кхыча колониальни державаша хьаллаьца а йола агресси бахьан долаш Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа этта хьал массане а юкъарча машара чІоагІа кхераме хилар. Цу хьалашка кхы сабар доацаш а хоадам боллаш а дола хІама де деза Кхерам ца хилийтара Советои ООН-а Ассамблеяси агресси соцаярна а бехк боацаш латара кІаллаттача Іарбий паччахьалкхений къаман мукъал лораярна а.

Советски правительствос чІоаггІа тІахьех США-н правительство Іарбий мехкий чурча гІулакхашта тІемаца юкъе ца гІертара а Ливанера ший эскараш кхы ха йоацаш арадахара а.

Советски правительствос дІахойт, ший доазонашта юхе уллача цу районе цІенхоштта кхерам тІатоссаш дола гІулакхаш Советски Союзо ловрг ца хилар а машар лорабареи кхерам ца хилареи хьашташа яххаш дола хІама де ший бокъо хилар а.

1958 шера 16 июль.

Хоадае американски агресси!

Советски халкъаша чІоагІа могаю СССР-а правительствос яь заявлени

* *

Малхбоален Іарабий халкъашта тІадехьа кулгаш дІадаха

Москвена юхерча Калинина цІерахча Іодольски механически завода корпусашта хьалхашкарча майдане хьалтехача цІеча кІада тІа лепаш да: «Завода коллективо чІоагІа хьаллоац Советски правительствос США правительстватара Іарабий мехкий чурча гІулакха юкъе ца гІертар дІадехаш йола заявлени» яха дешаш. Укхаза дийнахь болх беш йола сменаш вІашагІкхийттача хана 17 июле хилар массехк эзар саг гулвенна, дукха нах болаш йола митинг. Из хьайийллар заводской профсоюза комитета председатела нов. Шустровс. Партийни комитета секретара нов. Колосковс тулбеннаращта лоацца дийцар укх тІехьарча деношка хиннар, американски империалисташа Іарабий мехкашта духьал эхь доацаш йолаяьча кердача провокацех а дийцар цо.

Митинге къамаьл даьча болхлоша, инженераша, гІулакхерча наха дийцар американски агрессораш эхь дайна хилар.

Экономиста нов. Малюшкинас, болхлоша н.н. Подгорновс, Ваничкина, мастера нов. Крючковс, шоаш къамаьл деш аьлар кортамукъал езаш дола Іарабий халкъаш шоаш кІоаргга сий деш хилар а Советски правительствос яь Заявлени шоаш чІоагІа магаяр а, беррига низ а мел эшар а Іалащдеш цун машаре политика шоаш хьаллоацаргхилар а.

Митинге цхьа барт а болаш тІаийцар американски правительствага йола резолюци-протест.

Ливана кортамукъал лораярна

Грозненски химически завода 500 гаргга болхло гулвелар Ливане хиннача гІулакхашта хетаяьча митинге.

Митинге къамаьлаш дир № 17-18 йолча цеха слесара нов. Сурковс, цу цеха начальника нов. Брука, № 15 йолча цеха аппаратчика нов. Бочарниковс, № 16 йолча цеха слесара нов. Белочаевс.

Цар массане а чІоагІа раьза боацаш эгІазал кхайкайир Ливане шоай эскар Іодоссадаьча американски агрессораштa. Ливански нахаца, уж хьаллоацаш шоаш болга. Советски правительствос яьча Заявленена шоаш раьза болга дІакхайкадир цар.

— Тхона чІоагІа эгІаздахарца хайра американцаша керда агресси яьлга, — йоах н. Сурковс.

— Вайна дика йовз цар планаш. Уж гІерт Іарбий мехкий мукъабалара болам тоІабе. Цхьабакъда, империалисташа ма боаггІа лоархІам баьбац нийса къовсам лоаттабеш бола Іарбий хьаллоацача дерригача прогрессивни низай.

Вай доазонашта юхе керда тІом гІоттабе гІертарашта юкъе ца лилхача йиш яц вай. Вай агрессораш-кара дех: Ливана тІадихьаь кулгаш дІадаха!

Трибуна тІа ваьлар цеха начальник нов. Брук. Цо йоах, империалисташа шоашта тІера маска Іо а яьккха гучахьа агресси йолаяьй. Шоай цеха коллектива цІерах США-с лелаеча политиканна шоаш раьза ца хилари Советски правительствос яьча Заявленена шоаш мутІахьа хилари аьлар цо.

Митинге тІаийцар Советски правительствон заявленена завода коллектив раьза хилара резолюци. Грозненски химикаша шоай соцам тІа къоабал бу шоай кортамукъале, шоай лоІамах дахара бахьан долаш ливански халкъо лоатабу къовсам. Цар американски агрессорашка йоах: Ливана тІадихьа кулгаш дІадаха!

Американ ВІашагІкхийттача Штатий правительствонна духьал яь резолюци-протест

М. И. Калинина цІерах йолча Іодольски механически завода йоккха-ча коллектива болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гІулакхе бараша шоай эгІазал кхайкайир Американ ВІашагІкхийттача Штаташа Ливане герзаца интервенци йолаярах.

ООН Устав сий доацача бесса доха а даь, США империалисташа шоай боккъонца дола сибат гуча а давккхад, хІаьта машаре дахача Іарбий халкъашта духьал агресси йола а яьй.

Тхо эгІаздахад американски правительствос леладеча гІулакхашта, хІана аьлча, Іарбий халкъашта духьал цар болабаь тийша болх Ливанеи Иракеи чухьарча гІулакхашта бокъо йоацаш юкъегІортар да.

Тхо хоадам боллаш духьал да ВІашагІкхийттача Къамий Организацен Устава принципаш йоахаеш йолча цу провокаценна.

США империалистий гІулакхаш Юхерча Малхбоаленна кхераме хиннна ца Іеш, термоядерни герзаца хургбола керда дунен тІом хьара кхераме да деррига дуненна а.

Іарбий мехкий чухьарча гІулакхашта герзаца юкъе гІертилга соца а де, Ливанера ший эскар хьаара а даккха, аьнна США правительство тІахьийха тхоай еза Советски правительство бакъ ю оаха. Цунца деррига советски халкъаца оаха кхайкаду тха езача Даьхен доазон юхкерча районе кхерам тІатессаш долча гІулакхашца дакъа ца лоацаш тхоаш Іергдоацилга. Оаха хьаллоац машареи кхерамзени хьашташа дІадехаш дола гІулакхаш дара бокъо шийга йитара хьакъехьа Советски правительствос яь Заявлени.

Оаха, Калинина цІерахча завода къахьегамхоша, кхайкарал ду американски правительствога агрессии дунен адамашта кхераме хургйола конфликти соцаяр хьадехаш.

Деррига дуненна хьалхашка тхоай дега оазаца оаха кхайкаду:

— Кулгаш дІадаха Ливана тІера!

— Кулгаш цІадаха Ирака тІера!

— Кулгаш дІадаха шоай кортамукъали лоІами бахьан долаш къовсам лоаттабеча деррига Іарбий халкъашта тІера!

Оаха тІадул завода коллектива делегаценна Ливанерча США тІема интервенцена духьал йолаер резолюци-протест Американ ВІашагІкхийттача Штатий правительствога дІаялар духьа Советски Союзерча США посолга дІаяла.

Митинге хержар болхлойи, инженерийи, гІулакхебарийи 30 саг юкъе а волаш йола делегаци. Из делегаци цу сахьате Москве а яхар СССР-рча США посолата резолюци дІаялар духьа.

(ТАСС).

Американски агрессена духьал

17-ча июле болх йистебаьннначул тІехьагІа митинге вІашагІкхийтар орден лелаеча нефтеперерабатывающи заводера кхоъ бІаь саг болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхера нах. Укх тІехьарча деношка Юхерча а Юкъерча а Малхбоале хиннача гІулакхех шоашта хеташ дола хІама кхайкаде вІашагІкхийттаяр из митинг.

Митинг хьайийлар завода профсоюзни комитета председатель волча нэв. Ерошенкос. Цо къамаьл де дош делар завода партбюрон секретарь волча нов. Синельниковна. Советски правительствос яь заявлени Іо а йийшаь, нов. Синельниковс йоах, Американ ВІашагІкхийттача Штаташа Ливане яь интервенци яьй США мехкдаьттан монополей а малхбузехьарча кхыча паччахьалкхений а Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоале шоай колониальни оалал дІа ца доалийташ кхы дІахо а лоатташ безам хиларах. Шоаш леладеш дола харц гІулакхаш къайлагІа леладеллга дІакхесса, машар безаш долча Іарабий халкъашта духьал гуччахьа еча агрессера баьннаб империалисташ. Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа эттача гІулакхаша цІенхоштта кхерам тІатосс машара, кхераме кІал оттаду вай Даьхе маьрше хилга.

Къамаьл де трибуна тІа хьалтІаволл технологически цеха начальник волча нов. Белячков.

— Вай, нефтепереработчикаш, — йоах цо, — Іалаьмате чІоагІа эгІаздигад США герзаца Ливане чугІортаро. Вай тийша да, советски наха, машар хьаштдолча дунен тІарча деррига халкъаша американски империалисташ болабе гІерта бокхха тІом ца болабайташ юхатохарг хиларах. Тхоай цеха коллективан цІерах аз чІоагІа хьаллоац Советски правительствос яь Заявлени. Ший доазонна хьатІаотташ йолча районашка чІоагІа кхерам оттош дола гІулакхаш тайсса а дитаь Советски Союз Іергйэацилга дІаховлда американски империалисташта. ВІалла хан-дии а доацаш, Іалаьмате чехка американски бІу Ливанера арабоаккхилга кхайкаду оаха.

— Со раьза ва укхаза дийцаьчоа, — йоах йиъларІча цеха оператора помощник волча нов. Заикина. ВІалла баьхьан а доацаш американски империалисташа яьча агрессес дорх а ву, эгІаз а кхувл. Машар безаш долча дунен тІарча деррига халкъаша сий дайна хилар кхайкаду США-с леладеш дола бІеха гІулакхаш. Ливана лаьттара американски агрессораш аракховсилга дех оаха.

Американски империалисташа Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа леладеча сий доацача гІулакхаша адамаш эгІаздигаьлга а кхайкадаь Советски правительствон Заявлени чІоагІа могайир автоматикан цеха начальник волча инженера нов. Пилипенкос. Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоале даха шоай къам ший лоІаме хилара тІехьа, колониализманна духьал къовсам лелабеча адамашца тхой дог-уйла цаІ хилар кхайкаду оаха. Кулг тІа ма кхувдаде Іарабий къамашта! — цу дешашца хадийтар ший къамаьл нов. Пилипенкос, митинге хиннача берригача наха чІоагІа тІоараш а тохаш.

Иштта къамаьл дир митинге коксови цеха оператор волча нов. Ташаевс, завода керттера инженер волча нов. Бондаренкос.

Массавола саг раьза а волаш митинге тІаийцаьча резолюце тІа йоах:

— Тхо, орден лелаеш йолча нефтеперерабатывающи завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхера нах чІоагІа раьза доацаш а эгІаздаха а да Ливана духьал американски империализмо лелаеча агрессена. Американски империализмо леладу гІулакхаш харц а деш, вай воай даггара хьаллоац ший кортмукъале бахьан, колониализманнеи американски империализманнеи духьал къовсам лоаттабеча Ливанерча халкъан гІулакх. ЦаІ санна, массаварг а раьза а волаш, вай йиззаь хьаллоац Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа дахача халкъашта духьал американски империализмо леладу агрессивни гІулакхаш харцахьа лоархІаш Советски правительствос 16-ча июле 1958-ча шера яь Заявлени. США-с Ливана духьал лелаеча бІехача провокаценеи герзащцарча агрессенеи жоп а луш, воаш беча балха тІа керда толамаш доахаргда вай, цунца вай воашкара доагІар цІалургда деррига дунен тІа машара гІулакх чІоагІдарна. 1958-ча шера шоллагІча ах шера планал совнагІа 26 эзар тонн мехкдаьттан сийрда продукташи, 500 тонн парафини 500 тонн электродни кокси дакка дош лу вай.

Хь. Осмиев.

Ший кертах дахийта

Бизарах, барстарах
Хьаьрбаьнна хьувз тахан
Сий доаца моастагІий.
Шоай кисаш хьалдиза
Мохкаде ма лерхІ цар
Адамий цІена цІий.

Эхь дайна, сий дайна
Ливана цу мехках
Чубеннаб моастагІий.

Из шоашта дІахайна,
ВІашкаух ба-болча
Адамий дорха бий:

— Кхайканза коа бена
Сутара тайша пхьу
Доттанза бахийта,
Цо халкъа де лерхІа
Во-бІеха из зулам
Ший кертах дахийта!

М. Хашагульгов.

Теба боагІа бІехал санна

Дохьаж тоха
Кийча болаш,
Теба боагІа
БІехал санна,
Герз бе делла
Іарбий мехка
Американций
Денад эскар!

«Кхайканза венар
Доттанца вахав»
Аьле оалаш
Цхьа кица дар.
Да из санна,
Іарбий мехка
Американций
БІена хургдар!

Промышленностеи гІишлонаш хьалъечеи керда толамаш дахара тІехьа

ЧІоагІа йолаш, творчески низ болаш, цІаккха а кхоачалургдоаца хьинар долаш 1958 шера шоллагІча ах шерана чуелар вай Даьхе. ШоллагІа ахшерен чу шоаш болаш доккхал де бокъо а йолаш овц советски наха ССКП XX съездо оттадаь сийлахь-доккхий декхараш, вай Коммунистически партен хьалхленца кхоачашдеш йоаха коталонаш. Уж ба уж Даьхен аренашка керда низ болча электростанцей цІераш сегараш, керда заводаш, фабрикаш, нефтепромыслаш, шахташ яхкараш, бІаьш эзараш чуІе цІеноши культурно-бытовой учрежденеши хьалъяьраш, континенташта юкъера баллистически ракеташ хьаяьраш, говзалца хьаяь юхьхьанцара Лаьттан спутникаш толамца урагІъяхийтарца планеташта юкъера моттигаш караерзае никъ хьабийлларашш.

Дукха езача Даьхен низ дІахо йэдача хана а чІоагІбара гІулакха юкъе деррига советски халкъаца цхьана доагІаш дола шоай дакъа лоац вай Нохч-ГІалгІай мехкарча къахьегамхоша а. 1958 шерара план ханал хьалхагІа кхоачашъярна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, ССКП ЦК оттаяьча промышленностеннеи гІишлонаш хьалъяраи доалдара кердача структурах шайда а эцаш, цар ханал хьалхагІа, 22 июне кхоачашйир валови продукцени дукхагІа йолча лоархІамегІарча хІамайи хьалхарча ах шера йола паччахьалкхен план.

1957 шера хьалхарча ах шерца нийсийча промышленни продукци 16,1 процент — цу даькъе Совнархоза промышленностен яр 16,7 процент а йолаш — дукхагІа арахийцай. Укх шера хьалхарча ах шера дикка дукхагІа арахийцад: фенэл, ацетон, электроэнерги, когий гІирсаш, кондитерски изделеш, нахча, цІенача шурех яь продукци, и. кх. дІ.

Ерригача республикан промышленностен къахьегама овсарле, 9,5 процент дегІаенай, хІаьта Совнархоза предприятешка — 12,3 процент. Продукцега дІабода мах 5 бетта планах боагІачул лохбарах 35,5 млн. сом экономи яьй.

Яхь лаьцарий хьалхарча мугІарашка йолх республикан промышленностен керттера дакъа лоархІаш йолча мехкдаьттан промышленностен коллективаш. Мехкдаьтта доалла керда моттигаш гучаяхара а къаьнарча скважинашкара балхаш тоадара а чотах дахача шеран цу ханаца нийсдича 15 процент дукхагІа мехкдаьтта а даькка, 8 июле, ханал 23 ди хьалхагІа, рапорт делар цар мехкдаьтта даккхарна ворхІ бетта йола паччахьалкхен план кхоачашъярах.

Хьалхарча ах шера йола планаш цу тайппара кхоачашйир Совнархоза нефтеперерабатывающи промышленноста Управленен, химически завода, «Красный Молот», ЦРМЗ, автогенно-карбитни заводий, кхачан промышленноста Управленен, кхачан тэварийи НГІАССР Министрий Совета моттигерча промышленностени Министерствай коллективаша а кхы дукхачар а.

Дика толамаш даьхад республикерча машин-наькъеи автомобильнии транспорта болхлоша.

Укх шера хьалхарча ах шера республикан халкъа боахамга 300 млн. сом гаргга капиталовлженеш яхийтай. 1957 шера цу ханаца нийсийча 10 процент гаргга дукхагІа я уж, хІаьта керттерча даькъа уж хьежаьй езача промышленностен доакъош мехкдаьттан, химически, энергетически, машиностроенен — дегІадоаладарга. Республикера дуккха предприятеш керда, толашагІа йола изделеш арахеца Іомаеннай, лоархІамегІа йолча производственни участкашка прогрессивни технологи, производственна автоматизаци еш йола тайп-тайпара средстваш юкъейоалаяьй. Цу дерригнеша а йиш хилийтай промышленностага технически прогресса новкъа яха, республикан боахам дІахо йодача хана тоабе.

Республикерча партийнии, советскии, боахамани органий декхар да даьхача толамаш тІа ца совцаш, промышленни производствон, къаьстта а гІишлонаш хьалъяра сухалаш алсамдахар, долаш хила йиш йолаш дац паччахьалкхен план кхоачашъе ца могаш вай республике хІанз а цхьайола предприятеш а кхыметтел промышленностен доакъош а хилар. Царех я Совнархоза чуйоагІаш йола хьуни хьунах оатхалаш ечеи промышленностен управлени, яйгача промышленностен министерствэ, НГІАССР Министрий Советера промстройматериалийи доагамеи промышленностен управлени, дахчан хІамаш ю завод, Нохч-ГІалгІстрой треста КПК, Наьсаререн МагІалбикерен ятта кирпишкаш ю заводаш а ерригаш дІа лаьрхІача 25 миллион сомал дукхагІа мах бола валови продукци хьалхарча ах шера ара ца хецаш йиса кхыяраш а.

Дукхача промышленни предприятешка, къаьстта моттигерча Советий предприятешка, боаггІача тайпара къовсам лоаттабац къахьегама овсарле лакхъярна, алапен фонд сихагІа лакхлу къахьегама овсарленал, хІаьта а уж хІамаш теркалдац промышленни предприятей, министерствай, республикан Министрий Совета Управленей хьалхле лелаераша. Моттигерча Советий промышленностен предприятешка а цу тайппара терко яц арахецача продукцега дІабода мах лохбара, бедали материалаши лораеш а кхоеш а дІаахийтац, хІаьта из бахьан долаш, экономи яра меттел, моттигерча Советий еррига промышленносте хьалхарча ах шера 700 эзар сом совнагІа дахийтад. Ла йиш йолаш дац из гІулакх. Партен райкомаши райисполкомаши декхарийла я промышленни предприятей балха тІахьожам дикагІа лоаттабе, царна хьалхле лелаерашка технико-экономически хьокхамаш тоадайта. Паччахьалкхен план — закон да, хІаьта из кхоачаш ца ярах хьалхле лелаечо бехкхакха а беза.

11 июле хиннача аргІанна йолча ССКП обкома Пленуме белгалдир республике чуІе цІеноши культурно-бытовой гІишлоши хьалъяра балхаца а цІенхоштта кхоачамбоацараш хилар. Пленума решенеш кхоачашъеш партийнии, советскии, боахамани организацеш декхарийла я гІишлонаш хьалъяра балха хІара денна тІахьожам лоаттабе, шу чакхдаллалца йолча хана 70 эзар квадратни метрал кІезигагІа йоаца моттиг йола чуІе цІеноши 34 культурно-бытовой цІеноши хьалдаь доахилга Іалашде.

Республикерча промышленностени гІишлонаш еча индустрени болхлой, социалистически яхь шерагІа йоаржаергья вай къаьст-къаьстача болхлошта, участкай коллективашта, цехашта, предприятешта, гІишлонаш еча организацешта юкъе, дІахо а промышленность айярнеи гІишлонаш яра болх тоабарнеи, 1958 шерара план ханал хьалхагІа кхоачашъярна. Воашкара доаггІа дакъа лоацаргда вай воай Даьхен низ чІоагІбара гІулакха юкъе, вай мехка коммунизм оттаяра гІулакха юкъе!

Интервентий эхь дайнад

Грозненски Іилма тохкама мехкдаьттан института болхлой, беррига советски нах санна кІоаргга ца безам бенна ба, Ливана духьал эхь дайна гучахьара герз бе целла агресси американски колонизатораша ярах.

— Ливана тІера кулгаш дІадаха! Яхар ший берригача низаца дийцар селхан института Іилман а мугІарера болча болхлой а митинге.

ВэккхагІча Іилман болхлочо, технически Іилмай кандидата нов. Проняковс аьлар:

— Шоай бІеха аггресси моллагІча бахьанца американски агрессораша йоашхе а, пхьаккха шекало яц, цар керттера дар — Іарабий халкъий къаман кортамукъаленна духьал хилар а юха а колониализман дукъ царна кач долла уж гІертар а.

Советски правительствос агрессорашка дІахайтар могадеш, къаьнача Іилманхочо аьлар:

—Кулгаш дІадаха Ливана тІера! Американцаш шоай цІа баха беза, уж сихагІа мел бах, дикагІа а да.

Трибуна тІа ва Сийлахь-бокхача Даьхен тІема доакъашхо, слесарь нов. Быков. Цо йоах: вай еррига уйла а безам а ба шоай корта мукъал а ираз а бахьан къовсам лелабеча, зІамигача турпалерча Ливански халкъангахьа. Вай ливанскии иракскии доттагІашта из дІахар дезар сона.

Институте болх беш дукха кхалнах ба. Цар цІерах митинге къамаьл дир, лабораторена хьалхле лелаеча химически Іилмай кандидата нов. Мельниковас.

— Ливана духьал агресси ярах чІоагІа эгІазал чуессай советски кхалнаха. Американски агрессорашши хадданза атомнии водороднии бомбашта тохкамаш дара цар политикеи цхьаккха а хІамано бежказа яжкха йиш йолаш яц. Оаха, кхалнаха, чІоагІа хьаллоац Советски правительствен заявлени.

Митинге тІаийцача резолюце тІа йоах — Іилма-тохкама института болхлой коллективо — ливански халкъа тІалетача американски агрессорашта духьал шоай дег чура чІоагІа цабезам кхайкабу, цхьанне санна хьаллоац оаха Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоале хиннача гІулакхашта Советски правительствос яь Заявлени.

ДІадаха Ливана тІера кулгаш!

Даькъал хийла Советски Союза низ бола авиаци

Художника А. Кокорекина плакат.

СССР Фецарча Флота ди

Тахан советски халкъо дезду СССР Фецарча Флота Ди.

Вай мехка фецарча флота хьабеннаб ше дегIаяра сийлен никъ. Авиационни Iилма доладалара никъ хьабийлараш эрсий Iилманхой ба. Авиаци хьахиланза йолча хана белгалваьнна волча Iилманхочо, изобретателa К. Е. Циолковскес самолета а двигателa а расчеташ йир, планеташта юкъерча наькъий Iилма доладир.

Цхьабакъда Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци а хинна Коммунистически партен хьалхленца къахьегамхоша мохк шоай бе беллача мара, авиационни Iилмеи техникеи духьале йоацаш дегIада йиш йолаш хиланзар.

ТIема хьалхара пятилеткаш йолча шерашка езача индустрен ларда тIа хьайир, дунен тIа хьалхарча моттигех цаI дIалаьца йола, советски авиационни промышленность. Сийлахь-боккха Даьхен тIом болча шерашка вай авиацена карагIаьлар моастатIчун авиацел тIех хила, хIаьта 1943 шера денз фега котало йоахилга Iалашдир вай авиацес. ТIом хиннача тIеххьарча кхаь шера СССР-а авиационни промышленносто фронтанна хIара шера телар итташ эзараш самолеташ.

Советски Фецара Флот боккха лоархIам болаш я мохк тIемах лорабарна, цунна кхерам тIа ца байтарна, халкъашта юкъера машар ца толхабайтарна. Цунца цхьан фецара транспорт хиларца а ба цун Iалаьмате боккха лоархIам.

ТIехьарча шерашка Советски Фецарча Флото боккха гIа баьккхаб ше дегIадарца. Винтови самолеташта меттел реактивни самолеташ яьй. Уж самолеташ геттара лакха айяла, эзараш километраш бола никъ Iоцаховш бе йиш йолаш я.

Массане а могаяь а шерра йовзаш а я советски самолеташ хьалъяра къаьнача деятела Ленински премен лауреата Н. А. Туполевс хьаяь «ТУ-104» яха самолет. Из самолет ярца Советски Союз массехк шера хьалха яьлар капиталистически мехкел.

Советски нах курал е йиш йолаш ба дай-мехка Iилмано а техникас а даьхача толамех. Алхха 1957 шу белгалдаьннад дунен тIа эггара хьалхара говзалца хьаяь Лаьттан спутникаш сигала яхийтарца, «ТУ-110», «ТУ-114», «ИЛ-18», «АН-10» яха реактивни пассажирски самолеташ, «МИ-6» яха реактивни вертолет хьаярца. Деррига дуне цецаьккхар тIехгаьнал йола кантиненташта юкъе лела баллистически ракетанна толамца тохкам барах.

Укх шера 15 мае говзалца хьаяь кхоалагIа йола советски Лаьттан спутник сигала яхийтаро цIаькха а тешал ду Iилмани техникани лоархIамегIа долча доакъошка Советски Союзо хьалхара моттиг яькка хиларна.

Вай мохк индустриальни боккха низ болаш хиларо, Iилмеи техникеи дегIадоагIаш, халкъа культурни ваха ца хаддаш айлуш латтаро авиаци дIахо а дегIаяра шерра торонаш хьаел.

Советски Союзо хьинаре къахьег тайп-тайпара общественни системаш йола мехкаш машаре дахар Iалашце гIерташ. Дунен мехкашта юкъера кхохкам кIаьдбара духьа вай правительствос тIехьарча хана дуккха а практически гIулакхаш даьд. Деррига дунен халкъаша безамца тIаийца йола, паччахьалкхенашта керте латтарий совещане яра предложени йоалаяьй цо. Уйла цIена йолаши машар безаши Советски Союз хилар бакъду. 1955 шу доладелча денз 1 миллиони 840 эзари сага кIезигдаьчул тIехьагIа кхы тIа а 300 эзар сага Советски ТIема низаш кIезигде аьнна баьча соцамо. Советски Союзо тIаийцад атомни а водородни а герза массадолча тайпанна ший оагIорахьара ше цхьанне тохкам берг ца хилар.

Цхьабакъда капиталистически мехкашка долаш да, дунен мехкашта юкъера гIулакхаш дика лийлача ца дезаш дола низаш. США монополисташ керте латтача малхбузен мехкий тIема группировкаша дуташ дац герзашца кийчбалар сиха делга. НАТО-с официально хьахойтачох цу блоке дакъа лоацаш долча мехкий 1957 шера тIема дIадахар 1950 шера дахачул кхозза дукхагIа деррига а лаьрхIача 1950—1957 шерашка НАТО-н мехкаша тIема кийчо ярна дIадахийтад 400 миллиард совгIа долларан.

Социалистически паччахьалкхе хиларца Советски Союзо цIаккха а хьоа а баьбац е хьоа а бергбац тIом. Цхьабакъда вайна машар безилга вай мела хилар дац. Советски Эскар, Авиаци, ТIема-Форда Флот вай халкъан машаре кхахьегам, социалистически лагера цхьоагIо толхае гIерташ йола империалистически реакци юхатохха низ болаш да.

Фецарча Флота Ди дездеш советски наха белгалдоах вай Даьхен промышленносто, халкъа боахама деррига дожъоша даьха толамаш. Укх шера Фецарча Флота Ди дезду советски наьха политически а къахьегама а уйла кхы а лаккхьенача хана. Коммунистически партен хьалхленца городашкарча а юрташкарча а къахьегамхоша хьинаре къахьег ССКП XX-ча съездо оттаяь йола сийлахь-йоккха программа сийленца кхоачашъярна.

Экономика а культура а дегIаярна керда толамаш даьхад НохчГIалгIай АССР-а къахьегамхоша а. Республикан промышленносто ханал хьалха, 25 июне, кхоачашъяьй промышленни производствон юкъарча объема ах шера план. НохчГIалгIай АССР-а мехкдаьттахоша СССР-а Фецарча Флота лаьрхIа дуккха а доагама даьтташ даьхад планал совгIа. Хьинаре къахьегаш ба юрта боахаман къахьегамхой. Республикан Гудермесски, Наурски, Шелковской районашкарча колхозашеи совхозашеи ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга ялат дохкара планаш.

Дог гIоздаларца дезду вай республикерча къахьегамхоша Советски Фецарча Флота Ди.

Деррига халкъо йоаккхо еш, Коммунистически партенеи Советски правительствоннеи гонахьа кхотабенна бола советски Фецарча Флота тIемахой, авиационни промышленностан болхлой кийча ба вай авиацен низ кхы а чIоагIбе, кхы а лакхбе шоаш ца кхобеш къахьега, вай Даьхен доазонаш фелал йолаш лораде.

Цу бирсача деношка...

ЦIаккха диц а лургдоацаш истореннa чу дахад 1941—45 ш.ш. немецко-фашистски оаккхаршта духьал советски халкъо майра къовсам лоаттабаь бирса денош.

...Американски и английски империалисташа бузабаьча германски милитаристаша вай мехка духьал кхессар Iалаьмате доккха эскар. Фашисташ шин шера тIом лоаттабаь опыт а йолаш, дукха герз, военни техника а йолаш бар. Империалистически паччахьалкхенашта юкъе цхьаккха а ящар цу низа духьал отта могаргдолаш. Цхьабакъда Советски Союзо цунна духаьл оттарал совгIа хьаэца хIама ца юташ бохабир из бIехал—фашизм.

Историн чухь ца хеза майрали денали гучадаьккхар советски халкъо. Сийлахь Даьхен тIема историн цхьайола оагIонаш дуненна хьокхаме йола военни говзали советски наьха къонахчали дIахьокхаш я. Тамашийна духьал эттар моастагIчоа вай столица Москва, Ленинград, Одесса, Севастополь. Фашистски Германи йохара никъ хьабийлар Сталинграда. МоастагIчох латаш вар воккхавар а зIамигавар а, кхалвар а маIавар а.

Лаьттарча эскарца цхьа барт а болаш, латаш яр Советски авиаци а. Хийла корзагIбоахар моастагIий майрача советски летчикаша.

...Эгтара хьалхара тIема задани 1941 шера 24 августа елар сона. 1500 метр кIоарга моастатIчун тыле разведка яр е езаш хиннар. Сайца шиъ летчик-истребитель лейтенанташ хинна Теренин а Горшенев а волаш (тIехьарвар г. Орджоникидзера вар) задани кхоачашъе вахар со. Латаш-тохаш кхоачашде дезаш хилар из декхар. Оаха техкар моастагIачун массехк мото-механизированни соединенеш. ТIехьагIа вай бомбардировщикаша шоай де дезар дир царна. Бомбардировщикаш лораеш яр цу хана со керте латташ хинна 1 истребительни эскадриль.

Турпале лийтар моастагIчох са доттагIий летчикаш Теренин, Волков, Гончаров, Шапоров кхыбараш а. Тамашийна денали майрали яр советски тIемахоша гучаяьккхар. ВIаши юхье дIаэтта, шоай вахар кхо ца деш, тIом беш бар эрсий, армянаш, гуржи, нохчий, гIалгIай. Турпал санна велар 1943 шера майра летчик - истребитель — са доттагI Мальсагов Татархана Ахьмад.

1943—44 шерашка командованен тайп-тайпара декхараш кхоачашдеш хилар со городашка Харьькове, Житомире, Ореле, кхычахьа а. Массанахьа цецвоалар со советски летчикий турпален гIулакхех. Нахи дукха мах бола авиационни техникеи лора а еш, кхоачашйора цар эггара чоалханегIа а халагIа а йола заданеш.

Цу боккхача унзарча тIемах вай котдалара бахьан эггара хьалха Коммунистически партен хьалхле яр. Партена карагIдаьлар, халкъа уйлаш Iома а еш, деррига советски адамаш вIашагIтоха а вай сийлахьйоккха котало вIашагIйолла а.

Тахан цу хана хинначоа тара йоацаш дегIаенай советски авиаци. Поръяьнна дика я цун реактивни самолеташ. Советски летчикаша фийла лораю Вай Даьхе шоай башха дика йолча техникаца. Уж кийча ба бирса денош кхы юха ца дахкийтар духьа шоай беррига низ Даьхенна гIулакх деш дIабала.

С. КОСТОЕВ,
авиацен подполковник.

„Со ва шуца, къоной“,—ала

Ираз да вай денна дебаш,
Даьхе хозлу нускал санна.
Къона дегаш да вай делаш,
ЧIоагIлуш, хьийна болат хинна.
ДегI вай чIоагIлу фега, маьлхе...
Масса заман вай леландаь.
Дегаш дел вай нана Даьхе,
Малх ше санна, вай лепандаь.

Жи, са доттагI, вижа иле,
ДегI ма мекъде, фега вала.
Оаз яхийте гаьнна илле,
«Со ва шуца, къоной»,— ала.

Керда гIирсаш денна хьалдеш,
Адамий вахар вай эргадоах.
Яьсса лаьттан эрий-ареш
Дошо ялаташ къайлайоах.
Къона дегаш, къона кулгаш —
Из берриг мохк вай хьалха тетт.
ЦIаккха хIамах ка ца агаш,
Уж дерриг довза, ха ма гIерт.
Жи, са доттагI, хайна ваьгIе,
Ха ма йоае, уллув вала.
Вайха тешаш, нана Даьхе
Доккхал деш я масса хана.

Корта — лакхагI, накха — хьалха
Уттош, доттагI, ког Iа ловза.
Яхье ваьле спорте, балха
Низ ма кхоачча дикагI хьовза.

ПЛИЕВ Махьмад.

Аэроклуба курсантка Насуханова Лайла

...1956 шера февраль. Алма-Атински аэроклуба летни поле тIа дIаэтта латт курсанташ. Цар белажаш тIа парашюташ йоахк. Курсанташ приказага хьеж. Тахан Советски Эскара 38 шу далара сийна парашютащца самолеташ тIера чукхоссабала беза цар. Хьалхара кхувсалуш-м бац уж. Цхьабакъда таханара ди ший тайпара да. 550 метр лакха урагIа а баха кхоссабала беза цар чу! Курсанташта юкъе дикка белгалйолаш я тенно детI дола йоI. Из я зIамига йолча хана денз летни гIулакх Iомадеш хинна эгара хьалхара нохчий йоI Насуханова Лайла.

Аэроклуба инструкторо - летчико команда лу:

— Самолеташ тIа!

Парашютисташ кабине чу ба. Самолет лаьттанцара хьа а къаьста, урагIа йода. Парашютисташ ладузгIаш ба командага.

Самолет 300 метрага, тIаккха 400 метрага а кхоач. Юххера а лакхал 550 метр я. Команду лу. Хьадийлача люкаж чухьийддача чIоагIа михо низ барах халла мара лоатталадаь парашютисташ. Лайла майрра Iочухоссалу, хьайоакх цо чIуг, парашюта купол цунна тIа гIолла дIа-юха эгаю фево.

* * *

Насуханова Лайлай зIамига шераш Джамбуле дIадахад. ПхелагIча классе ше деша яГача хана «говза кулгаш» яхача кружоке юкъе яхар из. Цу кружоке бераша шоаш хьайора самолетий, планерий моделеш. Дукха дезар царна летчикий гIулакх. Каст-кастта хулар бераш Джамбульски аэродрома летчикаш болча хьоашалха дахе. Теркаме ладувIар бераша вай заман гIорбаьнна болча летчикех Чкаловах, Серовх, Расковах, Осипенкох, Покрышкинах, Кожедубах хиннача дувцарашка.

Лерг тIера ца доаккхаш ладувгIар цу дувцарашка Насуханова Лайлас а. Дукха дешар цо летчикех хинна художественни литература а. Цу книжкаша чIоагIа гIо дора цунна дика деша. Цкъа язйир цо «Валерий Павлович Чкалов» яхача темах йола сочинени. Хьехархочо цу балхах «5» оттайир Лайлайна.

Боккхача безамца дийшар Лайлас И. Кожедуба «Даьхенна гIулакх ду аз» яха книжка.

— Цу книжкас, — дувц цо, — гучабаьккхар сона айса вахаре лаца безаш бола никъ. Летчица хила аьнна чIоагIо йир аз.

Насухановар дезал Алма-Ате баха бахар. Лайла цитарча аэроклубе еча, летни секце курсанташ дIаийбацар, парашютни секце мара.

— Дика да, — аьлар Лайлас.— Парашютист воацачох летчик хила а йиш яц.—Иштта парашютни секце яхар из. Доладелар хала денош. 20-за чукхоссаялар из, царех 11 зачетни книжка тIа а я.

Соахка Насухановар нанеи йоIи Грозне цIабаьхкар. ГIадъяхар Лайла укхаза Махачкалински аэроклуба филиал йолга шийна хайча, ДОСААФ республикански комитете а ена, Лайлас дIакхайкайир ший уйла.

— Нохчий йоI парашютистка я! — цецбаьлар цигара болхлой.

— Бакъда, со парашютистка я, са летчица хила безам а ба,—аьлар Насухановас.

Филиале летчикалла яха моттиг яцар. Цхьабакъда нохчий йоI цIенхоштта летчица хила гIертилга гучадаьлча, Лайла дIаийцар летни секце. Делаш дар цун дог. Цо лийрхIар юххера а кхоачаш хулаш латтар.

Чакхдаьлар дешара шу. Лайлас толаме дIалу летни гIулакха теорех йола экзамаш. ХьатIаэттар Лайла Махачкала практике яха еза ха.

Оаха къамаьл даьча дийнахьа саррахьа дIайдоаш яр из. ГIадъяхарца сатембайнача Лайлас дувцар:

—ХIанз денз айса дIакхувларгья аз самолеташ. Практикас аз теорех Iомадаьр дикка чIоагIдергда. Сай беррига низ тIабохийтаргба аз сай летчикий говзал чIоагIъярна. Цул тIехьагIа хьожаргья со сай уйла кхоачашъе — С. Орджоникидзе цIерах йолча Московски авиационни институте деша яха лаьрхIад аз. Летчица хиланза Iергьац со! — хоадам боллаш аьлар нохчий йоIо Насуханова Лайлас.

С. ВОРОНИН.

Сурта тIа: Насуханова Лайла.
П. Катакова сурт.

Комсомольски копилка

Вай Даьхен комсомольцаша комсомольски копилка вIашагIйолла, аьнна дIадоладаьр боккхача безамца хьаллаьцад Грозненча орден лелаеча нефтеперерабатывающи завода къонача технологаша. Цехий а еррига ча завода а комсомольски юкъарча собранешка соцам бир укх шера 500 эзар сомал кIезигагIа доацаш ахча завода комсомольций копилка чу Iоаде. Из ахча Iоадергда комсомольцашеи кагирхошеи рационализаторски предложенеш балха юкъе йоалаяро, метталлом гулъяро, йовш йола мехкдаьттан продукташ ца йойташ соцаяро.

Комсомольций дар чIоагIа дош да. Заводерча комсомольцаша а кагирхоша а хьалхарча ах шера тIаийцаь декхараш тIехкхоачашдаьд. Комсомольски копилка чу Iоадаьд 320 эзар сом. Къонача технологаша производственна юкъе йоалаяьча рационализаторски предложенеша 33 эзар сом Iоадаьд. Духхьал Iы (пар) кхояр бахьан долаш 200 эзар сом, электроэнерги кхоярца 20 эзар сом кходаьд цар.

Ерригсоюзни къонача нефтеперработчикий совещане мехкдаьтта а цун продукташ а ца дойта лоаттабеча къовсама инициатораш а хинна дIаэттар завода комсомольцашеи кагирхойи. Цхьан минота мехкдаьттан 110 тIадам бовш хилча шера 2,5 тонн мехкдаьтта да из. Из тайпа тIадамаш Iоухаш моттигаш завода цехашка дуккха а я. Завода комсомольцашеи кагирхошеи къовсам оттабаьб уж тIадамаш доургдоацаш. Комсомолан комитето вIашагIъехкача рейдови бригадаша гучадаьккхар, дIакъувлаш йола кранаш айха ца хилар бахьан долаш массехк тонн моторни доагам заводе довш хилар. 1-чеи 2-чеи 4-чеи цехашка мехкдаьтта довш йола 36 моттиг гучаяьккхар рейдови бригадо. Паччахьалкхенна доккха зе деш хьалхагIа теркал ца деш, Iоухаш хинна мехкдаьттан тIадамаш локъадир кагирхоша. Укх хьалхарча ах шера къонача технологаша довш дола мехкдаьтта соцадарна 230 рационализаторски предложени елар, цунах, довш хиннар 100 тонн совгIа кIезигденнад. Цу балхаца хьинаре дакъа лаьцад къонача нефтеперработчикаша В. Бородина, Н. Улановас, В. Погосовс, С. Петросовс кхыбараша.

Начальник нов Абасалиев Мамед волча установкан коллективо духьал цхьан июнь бетта 26 тонн мехкдаьтта кходир.

Н. ГЛУХОВ.

Революцен поэт

(В. В. Маяковский ваь 65 шу даларга)

Сийлахь-воккха советски поэт Владимир Владимирович Маяковский (1893—1930 ш.ш.) хиннав социалистически реализма поэзен лард еллар. Тайп-тайпара йола ши зама екъалуча хана эрсий литературанна юкъе а вена, Маяковский Сийлахь-боккхача Октябра хьалхарча деношка денз революционни халкъа оагIонгахьа ваьлар. «Революцеца мобилизованнии тIахьийхаи» хиннача поэта корадир дега чура доагIаш дола дIайха дешаш Коммунистически партен гIордаьнна гIулакхаш дувца а, цун баьччан В. И. Ленина образ хьакхолла а. Ленински партийностах йизза йолча ший дуккхача тайпара йолча творчестве (стихаш, поэмаш, пьесаш. очеркаш, эпиграммаш, киносценареш) Маяковскес хьахьийкхай советски сага типически оамалаш, сатирически харцдаьд къаьнарча заман дIадоалаш хинна низаш.

«Дийнаго дийначарца санна», тахан а къамаьл ду миллионаш хулча дешархошца цIаккха лергйоацача произведенешца эрсийи деррига-ча дунени поэзи хозъяьча поэто—новаторо.

В. В. Маяковский вай мехка а кхыча мехкашка а мел веза хьахьокх укх цифраша. Советски Союзе арахийцача Маяковскен книжкай еррига тираж 1958 шера 1 январга кхаччалца лаьрхIача 33.776 эзар экземпляр я. Поэта произведенеш арахийцай 694-за, 59 меттала. Маяковскен «Владимир Ильич Ленин» цIи йола поэма вай мехка арахийцай 72-за, 26 меттала, 2395 эзар экземпляр тираж а йолаш.

Воккхача поэта произведенешта переводаш яьй французаша, немцаша, китайцаша, Iарбаша, полякаша, чехаша кхы дуккхача къамаша. Дикка йовзаш я доазол дехьа Маяковскен пьесаш. Феерически комедии «Клоп» оттаяьй Нью-Йорке (1931 ш.), Мадриде (1936 ш.), «Баня» оттаяьй Праге (1948 ш.. 1954 ш.) Лодзе (1955 ш.).

Революцен поэта оазо дог айду машара, кортамукъаленна, демократенна тIехьа къовсам лоаттабеча дунен халкъий.

Ленински комсомола 40 шу дузаш

Социалистически яхь шерра йоаржаяь, Ленински комсомола 40 шу дизара сийна тIаийцаь декхараш толамца кхоачашдарна чIоагIа къахьег Грознерча консервни комбината коллективо.

Шоай низ кхо ца беш дика къахьегарца июнь бетта валови продукци арахецара план 154,3 процент, товарни продукци арахецара план 130,5 процент, консерваш арахецара план 188 процент кхоачашъяьй комбината болхлоша.

Балха дика опыташ дIа-юха телаш, кхоачамбоацараш дIадоахаш, хьинарца къовсам лоаттабеш белгаваьннав балха норма массаз а 200—280 процент кхоачашъеш вола комсомолец нов. А. Базаев.

ХIара бетта хьокхама доска тIара дIаювлац комбината хьалхле лелаерий н.н. Усманова, Теплых, Мамаева, Дружбина тайпан цIераш. Цар а хIара бетта шоай балха нормаш 150—170 процент кхоачашъю.

Консервни комбината болхлошеи инженерно - технически болхлошеи йоаха коталонаш цхьан е шин бетта яьхай ала йиш яц — йоах завкома председателa нов. Мороза. — Уж балха коталонаш оаха йоах Коммунистически партеси Советски правительствоси йоаккхо а еш дуккхача шерашка балха говзалаш лакхъеш къахьегарца, кхоачамбоацараш дIадахарца.

ХIанз комбината йоккхий торонаш хиларга хьажжаь, июнь бетта производственни план кхоачашъярал совгIа 1 млн. 36 эзар сома продукци а арахийцай, хIаьта балха овсарал 12,8 процент лакх а яьй коллективо.

Комсомола 40 шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш кхы а лакхдеш хIанз, июль бетта дикагIа къахьегаш я комсомольско-кагирхой кхойтта бригада.

Нов. Тарухина кулгалдеш йолча комсомольско -кагирхой бригадо балха нормаш 60—90 процент тIехкхоачашъю. Иштта дика къахьегарца белгалъяьннай № 9 йолча томатни цеха коллектив а. Цар балха нормаш хIара бетта 150—160 процент кхоачашъю.

Комбината коллективацарча кагийча нахеи мехкарашеи чIоагIа йоаккхо ю шоаш цхьацца-шишша говзалаш ховш хиларна. Нов. Бортниковс кулгал а деш ученика Эдиев Вахас сварщикеи стерелизатореи говзалаш Iомаяьй. ХIанз уж говзалаш дика Iомайирца ший балха нормаш 50—70 процент тIехкхоачашъю цо.

Балха ди йистедаьнначул тIехьагIа е делкъийна салоIача хана Ерригсоюзни Ленински комсомола 40 шу дизарна дикача балха хьокхамашца накъа даха деза яха беседаш ю цехашка. Укх деношка хиннача собране жестянно-баночни цеха комсомольско-кагирхой бригадо комсомола деза ди цаI-ах, шиъ нормаш йоахаш тIакхоачийтаргда, аьнна, декхар тIаийцар. ХIаьта викельни цехера комсомольцаш ба бедали полуфабрикаташи кхояра тIехьа къовсам лоаттабергболаш.

Комбината болх кхы а чIоагIбарна дика гIо ду цига вIашагIъехкача массаза болх беш йолча производственни совещанеша.

Иштта хозачеи сий долчеи гIулакхашца накъа йода Грозненча консервни комбината коллектив комсомола дезача денна.

М. ОСМИЕВ.

Июнь бетта план кхоачашъяьй

Грозненски орден лелаеча завода № 4 йолча цехо дIадахача ах шера доккха толамаш даьхад. Валовой продукци арахецара план тIехкхоачашъяьй.

ЦIхьоалагIчеи кхоалагIчеи установкай коллективаша июнь бетта планал совгIа 200 тонн мехкдаьттан сийрда продукташ еннай. Июль бетта а кхы лаьгIлац цар болх. Укх бетта хьалхарча 15 дийнахьа № 2 йолча установкан коллективо бедала переработка йира план 103 процент кхоачашъяьй. Нефтепродукташ яхара план 104,9 процент кхоачашъяьй. Технологически режим тоаярца № 1 йолча установкан коллективо переработка яьча бедалах 110 процент мехкдаьттан сийрда продукташ яьхай.

Яхье хьалха латт 1-гIча установкан Е. Квиткон, П. Силкина, комсомолка В. Александрова сменаш а кхоалагIча установкан коллективацара М. Бутовга хьалхле йола комсомольско - кагирхой смена а.

ДукхагIа уйла тIаяхийта ялаташ чуэцарна

Курчалоевски района юртбоахама къахьегамхоша фийг бола культураш дика хьувкъаяьй. Цхьайолча колхозаша ханнахьа кхоачашъяьй паччахьалкхенна ялат дIадалара план.

Орджоникидзе цIерах йола колхоз ялат чуэца кхычарел хьалхагIа йолаеннай. Колхоза правленес колхозхой дIакхетабир лоаццача хана ялат чуэцар цар сийлен декхар хиларах. Болх дийнахь а бус а беш бIалбелар.

Колхозе болх беш бархI комбайн яр, цу комбайнашта юхера дIа ца бовлаш хилар Курчалоевски партен райкомо бахкийта коммунисташ нов. Л. Эльтимирови, Д. Чамаеви. Цар дика вIашагIделла леладир комбайна кIалхара ялат хьайделгеи, из цIенделгеи, машинашта из тIа а дотташ паччахьалкхенна дIадала дIакхахьари.

Колхоза хьатта болх беш болхлой кхо смена я, цар кхоачаш а тIехкхоачаш а ду балха боарамаш. Колхоза хьатта дика болх барца белгалбаьлар бригадацара н.н. С. Мамакаева, Х. Гарсаев, Б. Висаитова, Е. Товсултанова. Цар шоай балха боарамаш хIара дийнахь 225—230 процент кхоачашду.

Боккха лоархIам болаш да комбайнашкара ялат ший ханнахьа дIакхахьар. Из дIакхухьаш дика болх барца белгалбаьннаб шофераш Р. Дигаев, П. Сулиманов, М. Богатырев, В. Магомадов.—«Цу новкъосташа ялат дIакхахьара боарам 180 проц. кхоачашбарал совгIа, болхлой кхоачам боацача хана шоаш болх беш новкъостал дир тхона» — йоах нов. Эльтимировс. Колхозо 8 июле кхоачашъяьй паччахьалкхенна ялат дIадалара план, хIанз планал совгIа ялат дIалуш а я.

Орджоникидзе цIерах йолча колхозал тIехьа ца бусаш болх беш ба «Дружба» яхача колхоза къахьегамхой а. Ялат чуэцара дика кийчо йир колхозникаша. Первични парторганизацен секретара нов. Х. Янсуковс, обкомо а райкомо а новкъостала бахкийтача коммунисташа н.н. М. Осмаевс, А. Лыскос, С. Рогожинске, Н. Иванов доккхий организаторски балхаш даьд колхозе. Цу новкъосташа хьадда балхаш тIаийцад, уж кхоачашдарна шоашта бизза бехктокхам а тIа эцаш.

ТIадилла гIулакх тешаме кхоачашдаро, из гIулакх дукхадезаро къахьегамхошка йиш хулийтар, паччахьалкхенна ялат дIадалара план дика кхоачашъе. Колхозо дика толамаш дохаш йистедоахх ялат чуэцар.

Ялат чуэца дика болх беш белгалваьлар комбайнер нов. Алиев. ХIара дийнахь балха бэарамаш 180 процент кхоачашду цо. Ялат дIакхухьача дика къахьегарца белгалбаьннаб Нохч-ГIалгIай автотранспорта № 3 йолча АТК шофераш н.н. Чирков, В. Гребенюк, А. Мальцагов.—Цар чIоагIа болх бар бахьан долаш, — йоах колхоза председатела Янсуковс, — комбайнаш цIаккха ца совцаш болх беш лел.

Хьатта ялат кийчдеш а цIендеш а дика балхаш деш ба колхозхой Р. Ахматов, Э. Давлетгиреев, Е. Умарова, кхыбараш. Цар балха боарамаш 180—200 процент кхоачашду.

Цу колхозашка гIулакх ишта дале а, еррига район хьалаьцача, во лел Курчалоевски районе ялат хьакхар а къаьстта из аьрда паччахьалкхенна дIадалар а.

Районе ялат раздельни хьисапе чуэцаш дац. Раздельни хьисапе хьекха ялат кIезига да.

Цхьайолча колхозаша паччахьалкхенна цхьаккха а центнер ялат дIаденнадац. Куйбышева цIерахча колхозе ялат чуэцилга во лел. Колхоза председатела нов. А. Тамгаевс, первични парторганизацен секретара нов. Т. Висаитовс колхозе къахьега йиш йолаш 400 саг воллашехь а, шоаш тIехьа бисара бахьан лоархI болх бе нах ца хилари ха во латташ хилари.

Тхона укх тайпара гIулакх бIаргадайра «Путь к коммунизму» яхача колхозе. Ялат хьокхаш дIайода комбайн, каст-каста сецар. ДIатIа дахача тхона хайра канех 30 процент кIа доаллийташ цо болх белга, из бIарга а гуш комбайнага кIа цIенагIа хьакхийта гIертар комбайнер. Комбайна юхе цхьаккха саг вацар колхоза хьалхле лелаерех.

Партен райкома секретаро нов. Санькос комбайнерага аьлар: «Хедера йIоаххала кес а ца лоацаш хьакха ялат». Санькос лерхIаш хиннар ялат листа хиларах цун канаш дусаш хилар дар. Из бакъ а хилар. Хедер йизза ца лоацаш ялат хьакха доладелча цIена чуэца доладелар кIа. Цо хьахьэкх колхозе ялат чуэцача тIахьожам бе а новкъостал де а специалисташи кулгалхойи кхашка кIезига хулга.

Районе чуэца дезаш 6086 гектар ялат да, цох 15-гIа июль тIакхоачаш чуийцар 2010 гектар мара а дац.

ХIанз дика ха оттарца, дIаяхача хана ца даьр метта оттадеш, сихха болх барца доа ца деш ялат чу а ийца паччахьалкхен декхараш дизза кхоачашде деза района колхозаша.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

Декхар тIехкхоачашдарна къахьегаш я звеношш

Ачхой - Мартановски районерча «Лермонтовски» совхоза 5-ча отделене вIашагIъехка я хьажкIаш лелаю звеношш. Ерригаш а кхо звено я, 24 болхло юкъе а волаш. Царех отделене дикагIа лоархIаш, шоаш лелае аьнна тIаийцача 45 гектар хьажкIашта эшаш дола гIулакх деш хьайоагIа нов. Саламова Амсат звеньевой йола звено. Цу звенос хьажкIашта шозза оасар даьд, кхы эшаш дола гIулакхаш ший ханнахьа леладаьд. ХIара гектара тIара 50 центнер томараш а тIехьа хьажкIаш лургъя, аьнна, дош денна къахьегаш ба хIанз цу звеноцара къахьегамхой.

ХьажкIашта шозза оасар даьд ший ханнахьа йистеьаьннай н.н. Индербиев Мохин Ахтанова Саиди звеноводаш бола звеношш а. Цу звенощара къахьегамхой а ба 50 центнерал кIезигагIа хьажкIаш йоахаргьяц, аьнна, шоашта декхар тIаийца.

ХьажкIашта гIулакх дика деш, хIара денна 120—130 процент нормаш кхоачашъеш ба цу звенощара къахьегамхой н.н. Дубаев Тоха, Ахтаова Ровзан, Абдулмуслимова Халипат кхыбараш а.

Шеко яц цу звеноша шоаш тIаийца декхараш кхоачашдерг хиларах.

А. МАЛЬСАГОВ.

Дешархоша новкъостал ду

Урус-Мартановски района ГIойтIарча юкъерча школан 7-чеи 10-чеи классашка дешаш болча дешархоша совхоза новкъостал ду.

«Красноармейски» совхоза 10-ча отделене силос кийчъеча бригадаца дешархой звено я. Цу звенон хьалхле лелаю 10-ча классерча дешархочо Закаев ШапиIас. Комбайно силос машина тIайоттача хана, из кузова чу нийсъеш, кIоага чу силос IойоассайIча из йоаржаеш, цу тIа тух хьерцаш кадай лел дешархой.

Совхоза новкъостал деча дешархошта болх мишта бе беза, вIаший юкъера гIулакх мишта лело деза, кхыдола балха гIулакхаш Iомадеш хьехам бу боккхагIа болча болхлоша. Цудухьа къахьегама дисциплина дика йолаш ба дешархой. ХIара дийнахьа баьча балха итог ю, хIаьта массанена а хов ше хьалхарча дийнахьа мел ахча даьккхад а болх баьб а.

Укх аьхкий шоай каникулах 30 дийнахьа совхоза новкъостал деш болх бе лаьрхIад звенон коллективо.

Дика болх бу звеноцарча дешархоша Тарамов Iаднана, Заурбеков Овалос, Наматов Сулимана, Дадаев Камас, Яхьяев Ширване, Тарамов ВахIида, Дадаев Салихьа кхыбараша. Царех хIаранне тIехкхоачашъю шоашта йола балха нормаш.

Отделенен хьалхле лелаераша а бригадацарча болхлоша а дика тешал ду дешархошта.

Х. ЭГИЕВ.

Дика бюллетень

Нохч-ГIалгIай мехкарча комсомольцашеи кагирхошеи культуран поход кхайкаяьй. Колхозникаша, совхоза болхлоша, культуран органаша, профсоюзни организацеша новкъостал а деш, 282 культурно-просветительни учреждени (клубаш, изба-читальнеш, библиотекаш) хьалъе а тоае а, къонача зрителa театри студентий клуби хьалъе а, 27 эзар га дIайогIа а хьалкхее а, 17 школа хьалъеча новкъостал де а тIаийцад кагирхоша. Комсомольцаша оттадаьд цIагIа а балха тIа а культурни боацарашта духьал къовсам лоаттабе а, нахага дешийта а, дийша ца хилар дIадаккха а.

НГIАССР культуран Министерствоси ВЛКСМ обкомои арахийцача бюллетена тIа дувц, культура дегIайоалае оттаяьча трехлетках. 1958—1960 шерашка культуран поход дIахьош Урус-Мартановски районе бергболча балха план я цу бюллетена тIа. Цу бюллетена тIарча Саясановски ВЛКСМ райкома секретара нов. Бакашева статья тIа дувц: тIаийца декхараш кхоачашдеш барт-цхьоагIо йолаш болх бу комсомольцаша, деррига хьинар, безам, уйла тIаяхийтай комсомольцаша из лоархIаме гIулакх чажхдаккхарна, воскресникаш деш вIашагIбетталу уж, культуран гIирсаш хьалдеш еррига мукъа ха дIалу цар.

1958 шера Турты-Хуторе, Гоксолче, Шуане, Эникале, Ял-хи-мехка клубаш хьалъергьяь. Цу ше йолча моттиге клубаш хьалъе йолаяьй. Турты-Хуторе хьалъеш латтача клуба чIоагIа новкъостал ду Шерипов Асланбека цIерах йолча колхоза правленес, из школа хьалъеча, чIоагIа лоархIаш ва комсомольски организацен секретарь Бечуркаев Макан. Гансолче-юрта клуб хьалъю Янщуев Хьажас хьалхлелелаеча комсомольско-кагирхой бригадо.

Урус-Мартановски районе культуран похода боламах дувц района культуран отдела заведующи волча нов. М. Новакова статья тIа.

Бюллетень дика иллюстрацеш йолаш а хоза кепа теха а я.

Н. СЕЧЕНОВ.

1958 шера хьалхарча ах шера Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабара паччахьалкхен план кхоачашъяра итогех

Нохч-ГIалгIай АССР Статистически управленен хоам

1958 шера хьалхарча ах шера промышленность, юрта боахам, транспорт дегIаяр, капитальни гIирсаш хьалдар, товарооборот дегIаяр укх тайпара да:

I.

Промышленносте производствен план кхоачашъяр.

1958 шера хьалхарча ах шера валови продукци яккхара производствен план укх тайпара кхоачашъяьй:

	1958 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент
Ерригача республике гIолла	105
Совнархоза промышленносто	105
Мехкдаьтта доаккхачеи газовии промышленностан управленес	112
Цу даькъе:	
«Октябрьнефть» яхача нефтепромыслови управленес	110
«Старогрознефть» яхача нефтепромыслови управленес	106
«Малгобекнефть» яхача нефтепромыслови управленес	104
«Горскнефть» яхача нефтепромыслови управленес	104
Гудермесски нефтепромыслови управленес	105
Сунженски нефтепромыслови управленес	143
Правобережни нефтепромыслови управленес	107
Нефтегазови управленес	115
Автотракторни ремонтни заводо	100
Центральни ремонтно-механически заводо	106
Нефтеперерабатывающи промышленносто управленес	104
Цу даькъе:	
Грозненски нефтеперерабатывающи заводо	102
Грозненски крекинг заводо	107
Грозненски нефтемаслозаводо	115
Новогрозненски нефтеперерабатывающи заводо	107
Производственно-товарни конторас	104
Теплоэлектроцентрала	110
Ремонтно - механически заводо	100
Энергетически управленес	103
Цу даькъе:	
Грозненски ТЭЦ-а	105
Новогрозненски ТЭЦ-а	102
ГIишлонаш хьалъеча а тIишлонийй материалаш еча а управленес	117
Цу даькъе:	
ОГПУ цIерахча № 1 йолча кирпишкий заводо	91
№ 2 йолча кирпишкий заводо	116
Старопромысловски кирпишкий заводо	131
Малгобекски кирпишкий заводо	74
Рудни доацача оахкачар конторас	111
Производственни предприятей конторас	124
Хьунеи дахчах хIамаш хьаечеи промышленносто	90
Цу даькъе:	
Советски леспромхозо	47
Первомайски леспромхозо	86
Грозненски леспромхозо	79
Ермоловски ДОК-о	99.2
Грозненски ДОК-о	82
№ 1 йолча мебельни фабрикас	82
№ 2 йолча мебельни фабрикас	122
Тарно - мебельни комбинато	113
Кхачан промышленносто управленес	106
Цу даькъе:	
Кэрттерча шурий комбинато	100,1
Керттерча дулха комбинато	105
ЧхьагIара-коньяка тресто	116
Ассиновски консервни заводо	104
Грозненски консервни комбинато	113
Ацетонови заводо	104
Маслозаводо	108
Духхьал совнархоза кара йолча предприятеша	
«Красни молот» яхача заводо	105
Грозненски химически заводо	100
Транспортни машиностроенен заводо	104
Автогенно - карбитни заводо	114
Моттигерча Советский промышленносто	99,2
ГIишлонаш еча хIамай промышленносто управленес	83
Цу даькъе:	
№ 1 йолча кирпишкий заводо	81
XVI-ча партсъезда цIерахча кирпишкий заводо	97
«Красный Октябрь» яхача кирпишкий заводо	51
КIир йоаккхача заводо	97
Йигача промышленносто министерствос	91
Цу даькъе:	
№ 1 йолча швейни фабрикас	101
№ 2 йолча швейни фабрикас	96
№ 3 йолча швейни фабрикас	105
Когий гIирсий фабрикас	87
Кхачан товарий промышленносто министерствос	106
Цу даькъе:	
Мельхлебокомбинато	102
№ 3 йолча маьхха заводо	102
Макаронни фабрикас	101
Кондитерски фабрикас	99,6
Пивзаводо	109
Моттигерча промышленносто Министерствос	109
Цу даькъе:	
Химзаводо	113
Лесозаготовительни комбинато	105
Кирпишкий заводо	133
Доагама промышленностан управленес	42
Республикански министерствайи ведомствайи промышленносто	108
Цу даькъе:	
Автогаражни оборудованен заводо	104
Электромеханически заводо	105
Промыслови кооперацен артелаша	103
Общесоюзни министерствайи ведомствайи промышленносто	109

1957-ча ш. хьалхарча ах шера хийцачул, 1958-гIча шера хьалхарча ах шера 16 процент дукхагIа арахийцай валови продукци, цу даькъе совнархоза промышленносто 17 процент а моттигерча Советий промышленносто 11 процент а хецаш.

Кхы а чIоагIагIа дегIаихай 1958-гIча шера хьалхарча ах шера нефтеперерабатывающи, химически, энергетически промышленность.

Яьржа социалистически яхь бахьан долаш мехкдаьтта доахача промышленностен болхлоша планал совгIа мехкдаьтта даккха аьнна шоаш тIаийца хинна социалистически декхараш кхоачашдир.

Ерригача республике а совнархоза промышленносте а валови продукци арахецара план кхоачашъеш мехкдаьттан аппаратура, ятта кирпишк, цIен тIа юлла кирпишк арахецарна, хьу кийчъярна ах шера йола план кхоачаш ца еш йисай.

II.

Промышленни продукцен план кхоачашъяри из дегIаяри

1958 шера хьалхарча ах шера промышленни производствен лоархIаме йола продукци дегIаахари цун план кхоачашъяри укх тайпара да:

	1958 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент	1958 шера хьалхарча ах шера процент, 1957 шера хьалхарча ах шерага диллача
Мехкдаьтта	113	115
Газ	111	109
Бензин	99,4	131
Фатаген	99,9	103
Дизельни доагам	123	128
Нефтебитум	106	136
Фенол	112	119
Ацетон	110	120
Болат	98	118
Нефтеаппаратура	88	120
Грезеви насосаш	98	109
Кирпишк	96	109
Цен тIа юлла кирпишк	71	126
КIир	110	261
Сборни аьшка-бетона бетона конструкцеши деталаши	126	173
Хьаеча хIамашта пайданна йола хьу араозар	62	75
Херх хьекха хьу	75	102
Когий гIирс	98	144
Дулх	114	106
Ганарий даьтта	105	107
Консерваш	97	76
Нахча	116	128
Шурий лоархIамга диллача бIарччача шурий продукци	115	131

1958-гIча шера хьалхарча ах шера ерригача республикан промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра план 104 процент кхоачашъяьй. Цу даькъе совнархоза промышленносто 104 процент а еш.

1957-гIча шера хьалхарча ахшерца нийсийча 1958-гIча шера хьалхарча ахшера 9,5 процент дукхагIа хиннай къахьегама овсарле, совнархоза промышленносте — 12,3 процент, цу даькъе мехкдаьтта доахачеи газовийи промышленносте — 14 процент, нефтеперерабатывающи промышленносте — 20 процент, гIишлонийй материалаш еча промышленносте — 18 процент.

Хьунеи хьунах дахчан оатхалаш ечеи промышленностен предприятеша кхоачашъяьяц къахьегама овсарле дегIайоалаяра задани.

1958-гIча шера хьалхарча ахшера промышленни продукци арахецарга дIабода мах 1957-гIча шера хьалхарча ахшерца нийсдича хьалххе баьча лоархIамах 3,6 процент лохбеннаб, цу даькъе совнархоза промышленносте — 3,8 процент.

Ерригача республике продукци арахецарга дIабода мах планахчул лохбарах 35 млн. сом кходаьд.

III.

Юрта боахам

1958-гIча шера хьалхарча ахшера республикан колхозашеи совхозашеи дукхагIа аьхад 1958 шера культураш дIайийна лаьтташ дебадаьд доахан, дукхагIа яьхай хьайбай продукташ.

Ерригача республике 1958 шерара культураш дIайийна лаьтташ 1957 шерца нийсдича 24 эзар гектар е 5,8 процент дукхагIа хиннад, цу даькъе ялаташ дIадийнараш — 17 эзар гектар е 6,8 процент а хулаш.

Эггара дукхагIа ебаш йола культура хиларах тарра хьажкIаш дIайийнай ялатийна лаьрхIа 7 эзар гектар е 12,3 процент дукхагIа.

Цу тайпара дукхагIа йийнай овощаш а доакъарий культураш а. 1958 шера бIаьстан культураш дIаера план республикан колхозаша 118 процентн совхозаша 112 процентн кхоачашъяьй.

Ялатийна дIаюв хьажкIаш а тIехьа, бIаьстан ялаташ дIадера план тIехкхоачашъяьй. Цхьабакъда республикерча юрта боахама Министерствон совхозаша кхоачашъяьяц гIидуаргаш, шекар доаккха свекла, коартолаш дIаера план, хIаьта колхозаша — овощаш дIаера план.

1958 шера доакъар дикагIа кийчду республикерча колхозашеи совхозашеи. 1958 шера 1 июль кхачале йол хьакхара план колхозаша 95 процент кхоачашъяьй, совхозаша— 69 процент. 1957 шера 1 июле хиннначул 2,2-зза дукхагIа кийчъяьй йол.

«Колхозни строй дIахо а дегIаахарахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи» бола партеси правительствоси баь соцам кхоачаш а беш, республикан колхозашка ехкай 452 трактор, 158 комбайн, Iалаьмате дукха кхыйола 16,2 млн. сома маьха юртбоахаман машинаши орудеши. Шоаш хьаийца техника кердача хьалашка дикагIа пайда эцаш лелаю колхозаша.

1958 шера июнь бутт юкъе кхаьчачул тIехьагIа кабола ялаташ чуэца йолаелар республикан колхозаши совхозаши. 1958 шера 5 июль тIакхоачаш 39 процент ялаташ чуийца даьннадар, раздельни способах дукхагIа а эцаш. Цу способах чуийцад 70 процент деррига хьекха даьннача ялатех.

1958 шера 1-гIча январе денз 1-гIча июле кхаччалца укх боарамашка кхоачаш дийбад хьайбаш:

	1958 шера 1 июле хинна хьайбаш 1958 шера 1 январе хиннначарца проценташ лоархIаш нийсдича
Доахан	111
Цу даькъе:	
Божа	102
Хьаккхарч	97
Жаи гаьзарийи	125

Доахан дукхагIа дебадаьд Грозненскии, Наурскии, Сунженскии районашкарча колхозаша а совхозаша а. Цунах тарра дикка кIезигбеннаб божа Ачхой-Мартановскии Каргалинскии районашка.

Колхозашкарчеи совхозашкарчеи юкъарча хьайбаеи йола продукташ 1957 шера хьалхарча ахшерца нийсийча 1958 шера хьалхарча ахшера дукхагIа хиннай: юкъера лаьрхIача цхьан фуражни Iаттагара йоаккха шура 3,1 процент, юкъера лаьрхIача цхьан устагIанна тIера доала тха 22 процент.

Хьайбай продукташ эггара дукхагIа яьхай Наурскии Сунженскии районашкарча колхозаша. 1958-гIча шера хьалхарча ахшера валови шура яккхар 27 процентн валови тха даккхар 17 процентн дукхагIа хиннад 1957-гIча шера хьалхарча ахшерца нийсдича.

1958-гIча шера хьалхарча ахшера оттаяь паччахьалкхено хьайбашкара йоала продукташ эцара план ерригача республике укх тайпара кхоачашъяьй:

	1958 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент
Дулх	154
Шура	100,5
Фуаш	102
Тха	130

1958-гIча шера хьалхарча ахшера ерригача республике паччахьалкхенга дехкад 1957 шера хьалхарча ахшера дехкачул дукхагIа дулх — 10,1 процент, шура — 6,2 процент. фуаш — 9 процент, тха — 3,3 процент.

IV.

Транспорт

1958 шера хьалхарча ахшера кир дукхагIа ийзай Орджоникидзевски машиннаькъа Грозненски отделене.

1958 шера хьалхарча ахшера кир тIайоттара план 103 процент кхоачашъяьй, цу даькъе лоархIамегIа йола кираш: фатаген — 107 процент, ялат — 118 процент, гIишлоний материалаш — 105 процент.

Вагонаш йоассаяри йоттари 1958 шера хьалхарча ахшера 5,6 процент сихдаьд 1957 шера хьалхарча ахшерца нийсдича, вагонаш йотташ а йоассош а йоаккха ха кIезигьяьй 1,1 процент.

Оттабаьча боарамал дукхагIа кхоьх кираш езача поездаша.

Отделенера къахьегама овсарал 8,6 процент лакхъеннай, кираш увзарга бода мах 6,9 процент лакхбеннаб.

V.

Капитальни гIишлонаш

1958 шера хьалхарча ахшера ерригача республике мелйола капиталовложеней план 89 процент кхоачашъяьй, цу даькъе: совнархозе — 90 процент, моттигерча Советашка — 90 процент.

ГIишлон-монтажни балхашта ахшера йола план ерригача республике 87 процент кхоачашъяьй.

Подрядни способах гIишлонаш еча организацена гIишлоний-монтажни балхаш 1958 шера хьалхарча ахшера укх тайпара кхоачашдаьд:

	1958 шера хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент
Ерригача подрядни гIишлонаш еча организацеша	100,2
Цу даькъе:	
№ 12 йола трест	108
«Грознефтезаводстрой» трест	113
«Нохч-ГIалгIайстрой» трест	89
«Сельстрой» трест	30

Хьалхарча ахшера паччахьалкхен чотах хьал а даь, нах чуховшабе дIаденнад 28.350 квадратни метр чуIе моттиг йола цIеношш, цу даькъе: совнархозо — 15.630 квадратни метри моттигерча Советашка 4.230 квадратни метри.

1958 шера хьалхарча ах шера наха чуIе дIадала дезача цIеной план кхоачаш ца еш йисай 8.270 квадратни метр, цу даькъе совнархозо 6.340 квадратни метр.

VI.

Товарооборота план кхоачашъяр

Республикера торговли дIахо дегIа а йоалаеш. 1958 шера хьалхарча ах шерара паччахьалкхени кооперативнии торговлен рознични товарооборота боарам, общественни питани шийца а йолаш, 867 млн. сом хилар. Из бар соахка цу ханна хиннначул 14 процент лакхагIа.

Цунах кертерча даькъе потребительски кооперацено лелош йола юртара торговли дукхагIа дегIаихай, 1958 шера хьалхарча ах шера цигара товарооборот 28 процент дегIаенай 1957 шера хьалхарча ах шерца нийсийча.

Ерригача республике 1958 шера хьалхарча ах шерара рознични товарооборота план 106 процент кхоачашъяьй, цу даькъе: торгови предприятей товарооборот — 107 процентн общественни предприятей — 104 процентн.

Цхьайолча торгови организацеша рознични товарооборота план укх тайпара кхоачашъяьй:

	1958 шера ахшерара рознични товарооборота план	ахшера йола план кхоачашъяра процент
Главунивермаг	45,2	112
Главспецторг	6,4	130
Главювелирторг	3,8	100,1
Главлесстройторг	5,8	150
Главдорресторанн	7,4	96
Моттигера торгаш	297,0	103
Грозненски горпищеторг	152,7	107
Грозненски горпромторг	99,4	96
Гудермесски торг	11.4	109
Сталовийи ресторанийи трест	33,3	108
Совнархоза УРС	153,1	107
Орджоникидзевски машиннаькъа грозненски отделенен ОРС	35,6	107
Аптекоуправлени	7,3	91
Книготорг	4,8	123
Союзпечать	5,2	104
Респотребсоюз	251,0	108

* * *

1958 шера хьалхарча ахшера даьча лоархIамаша хьахьокх Нохч-ГIалгIай АССР экономика вай мехкан еррига экономика а санна, дIахо йодача хана дегIаухарг хилар.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНИ

ССКП ЛЕНИНСКИ РАЙКОМА ПЛЕНУМ

Укх деношка ССКП Ленински райкома пленум хилар.

Пленуме дийцар, ССКП ЦК декабрьски Пленумо СССР профсоюзех баь соцам района промышленни предприятешка кхоачам мишта бу.

Докладчико белгалдир ССКП ЦК декабрьски Пленум хиннначул тIехьагIа районерча промышленни предприятешка профсоюзни организацеша шоай болх эргабаькхха тоабаьлга. Профсоюзни организацеша дукхагIа уйла тIаухийт производственни планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а ярна де дезараш, гучаяханза йола торонаш гуча а йоахаш балха юкъе кхухь.

Цунца цхьана докладчико а пренеех къамаьлаш даьчар а дийцар цхьайолча предприятешка профсоюзни организацей болх тоабеш эрга боаккхилга мела лелаш, цхьаболча боахама кулгалдераша болхлой бокъонаш телхаеш, массазза а хургйола производственни совещанеш укх тIехьарча ханалца вIашагI ца йохкаш, болхлой балха хьалашта уйла кIезига тIаухийташ, коллективни договораш кхоачаш ца деш моттигаш йолга. Ишшта моттигаш хиннай маьхх еча комбинате, дулха комбинате ишшта кхычахьа.

Дика къахьег

1958 шерара производственни план кхоачашъяра тIехьа йолча социалистически яхье а этта, шоаш тIаийца декхараш кхоачашдеш хьайоагIа республикан яйгача промышленносто министерстван № 2 йолча барзкъаш тегача фабрикан коллектив. Социалистически яхь йоаржаярои болх дика вIашагIболларои доккхий толамаш даха низ хилийтар коллективага дIадахача ах шера. Цу фабрикан директор волча нов. Ампукаев Нажмуддина аьлар:

«Ди-денгара мел доал тоалуш боагIа тха болх, массабола болхлой ши-ший моттиге дика болх беш ба. Доккха гIо дир тхона фабрика кердача моттиге яккхаро. ХIанз тха торо я фабрика боахам кхы а шербе. Боккха пайда белар нов. Афанасьевеи слесара Дубравинеи яьча рационализаторски предложенешца примерочни стола механизаци яро. Цу дерриганеша тхога йиш хилийтар июнь бетта производственни план 104 процент кхоачашъеи хIаьта арахецача продукцех шийх дIабода мах 2,4 процент лохбеи.

Дика хьокхамаш даьхад цу коллективо июль бетта а. Масала, июль бетта 15 дийнахьа йола задани 115 процента кхоачашъяьй, дикка лакхъяьй къахьегама овсарал а.

Дика а хьаьнал а къахьегаш ба швеймотористкаш н.н. Профименкои, Черепкини, кхыбараши. Цар хIара дийнахьа 150—200 процент кхоачашъю балха заданеш.

Х. САЛМАНОВ.

Доазол дехьара

Король Фейсал а Нури Саид а боабаьб

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). Ассошиэйтед Пресс агентствон корреспонденто, багдадски радио хьалха а тетташ, Бейрутера беча хоамах, хьалха хинна Ирака премьер-министр Нури Саид халкъо лаьца а лаьца, вийнав, хIаьта цун дакъа Багдаде нийсхон суда Дворече а деннад.

Нью-Йорк, (ТАСС). Багдадски радион хоамаш хьалха а тетташ Ассошиэйтед Пресс корреспонденто Багдадера хоам бу, хьалха хинна Ирака король Фейсал вийнав наследни принц волча Абдель Илахаца.

Фейсал а Абдель Илах а, хоам бу багдадски радиос, боабаьб 14 июле Iуйрийна королеца переговораш е беннача эпсарашта топаш етта, аьнна наследни принцо приказ делча.

Японии. Токийски биржан юхха йола забастовщикий пикет. Забастовщикаш дех алапи лакхадар.
Джапан пресс-а фото.
ТАСС-а фотохроника.

Американски эскар Турце доссар

НЬЮ-ЙОРК, 17 июле. (ТАСС). Ассошиэйтед Пресса Агентства корреспонденто Аданера хоам бу (Къулбехьен Турци), Селхан Аданера Фецарча-тIема база йолча американски эскар тIа а долаш дукха тIема мухь кхуьхьа самолеташ Iойоссарах. Цхьан американски викало аьлар, йоах корреспонденто, из эскар Iодоссар «йоккха операци я», цу гIулакхах кхы дIахо бакъдар дувца тиганзар цо.

ДIахо хоамо йоах, хьакхаьча американски салтий американски 24-ча дивизера ба.

Адан яха город улл Турцен Къулбехьан берда йисте юкъера лаьрхIача Бейрутера 320 километр хургйолаш, Амманера (Иордани) 840 километр хургйолаш.

ЛерхIаш да йоах корреспонденто, из операци чакхйоаккхаш юкъерча Малхбоале фега гIолла 11 000 салте дIавига.

ПАРИЖ, 17 июль. (ТАСС). Телеграфни агентстваша беча хоамах, английски авиадисантни эскараш Иордане чудахар хиннад Кипр яхача гIайрен фецарча тIема базашкара.

Франс Пресс яхача агентствос хоам бечох, хьалхара десантникий группа Иордане Iоессачул тIехьагIа, английски парашютисташ тIабола самолеташ Кипрера хьаахар цхьацца юкъ юкъе йолаш хилар.

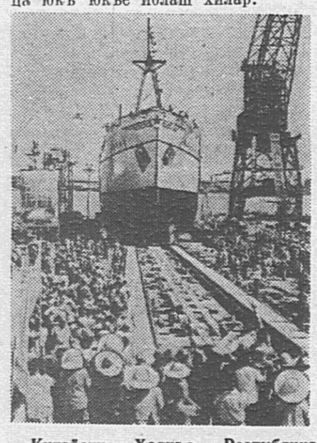

Китайски Халкъа Республика. Шанхае даь йистедаьннад «Мир 28» яха керда кема. Цу тайпара кемаш 18 бетта деча хана, из истедаькхад 83 дийнахьа.
Сурта тIа: керда кема хи чу доаккхаш боахк.
Цаао Син-Хуа сурт (Синьхуа агентство).

Иракски республика бакъъе лаьрхIад ОАР-ас

КАИР, (ТАСС). Каирски радиос хоам бечча бесса, Каире официальни викало кхайкадаьд, ВIашагIкхийттача Iарбий Республикас Иракски республика бакъъе лаьрхIалга.

Иракски республика бакъъяьй

БУХАРЕСТ, (ТАСС). Румынски телеграфни агенствос хоам бечча бесса, Румынски Халкъан Республикан министрий совета председатело Киву Стойкас Иракски республиканн премьер-министрага генералга Абдель Керим Касемга телеграмма яхьийтай, РНР правительствос Иракски республика официально бакъяр а дувцаш, хIаьта Иракски паччахьалкхе Юкъерча Малхбоале а дерригача дунен тIа а машар чIогIбарна гIулакх деш хургхиларах тешам а кхайкабеш.

ПРАГА, (ТАСС). Чехословацки телеграфни агенствос хоам бечча бесса, Чехословацки республикан правительствон председатело Вильям Широкес телеграмма яхьийтай Иракски республикан премьер-министрага Абдель Керим Касемга, Чехословацки республикан правительствос Иракски республика официально бакъъяьлга а дувцаш, хIаьта шинна мехка юкъ нормальни дипломатически гIулакхаш оттаде ше кийча хилар дIа а хойташ.

ВАРШАВА, (ТАСС). Печата Польски агентствос хоам бечча бесса, Польски Халкъан Республикан правительствос Иракски республика бакъъяьй.

ХАНОЙ, (ТАСС). Вьетнамски информационни агенствос хоам бечча бесса, Демократически Республикас Вьетнама правительствос дIакхайкадаьд Иракски республикан правительство ше бакъъяьлга.

ПХЕНЬЯН, (ТАСС). КНДР министрий кабинета председатело Ким Ир Сена Иракски республикан премьер-министрага Абдель Керим Касемга телеграмма яхьийтай КНДР правительствос Иракски республика бакъъяьлга дIахьийташ.

БЕЛГРАД, (ТАСС). ТАНЮГ агенствон корреспонденто хоам бечча бессса, ФНРЮ президенто Титос Иракски республикан премьер-министрага Абдель Керим Касемга дIахайтад Югославски правительствос Иракски республика бакъъяьлга

Къона, дика говзал йолаш, хьинаре...

Са тасса мара доладеннадацар кхашкарча кемана юхе ше дола хIама сомадаьннача хана. ГIийлача 23 шу хургдолча маIача саго ах оазаца распоряженеш телар, хIаьта уж сиха а дика ховш а кхоачашъярга хьежача, кхеталуш дар цу цхьоагIо йолча коллектива юкъе цун сий хилар. Хьатара бос бола, комбинзонаш ювха катийнах (царех цхьанне наькха тIа къегаш комсомольски значок йоал) РСМ-8 яхача комбайна гонахьа из тоаеш боахк, хедера гата тIара дахчан ши планка хийцай, винташ тIачIоагIяьй, хьекхалуча доажъошта даьтта хьекхад.

«ДТ-54» яхача тракторага из лертIа йий а хьажа тракторист вола Авали Мусостов, из даьттанца вIашагIъийнача демах цIен а яь, комбайнерашта новкъостал де тIавахар. Цига а де хIама корадир: комбайнераца Батыжев НаIибаца цхьана комбайна зIи чIоагIийир цар.

Цу ханна, кхашкарча станера хьахезар мотора шортта тата, хIаьта дукха ха ялале Чантиева Iисий автосамосвал комбайна уллув сецар.

— Iуйра дика хийла шун ахархой!—аьнна вела а венна моаршал хьаттар ялат чуэца доладеннача хьалхарча деношка денз ше болх беча новкъосташка шоферо.—ХIанз а комбайнах доахк шу?

— Доахк, хьона а бе болх коррогба укхаза-м, — аьнна жоп делар штурвальни волча комсомольца Батыжев Оарцхос. — Хьавел дIоагIа хьалацал.

Iиса царца а болх бе волавелар. Доазув доацаш дукхача мукхеи кIии кхаш сийрда даьха малх хьакхийтача-цIаькха а агрегатага го баькха хьажа а хьежа, цун лоархIаме йолча моттигашка а хьежа команда елар НаIиба.

Шо-шоай моттигашка дIаотта аьнна, ше а кеман капитан санна ший метте, кIаьдача гIанда тIа Iохайнача штурвальнена юхе дIаэттар из.

Шоай моттигаш дIалаьцар къонача токхораш ераша, Гунаев Хаважа-БахIаудинеи Терлоев Мухарбикеи шоай балха оаттхалаш — шодаш бе а дехка.

Ялат хьакха доладала шедар кийча дар, тIаккха Батыжевс цIогIа техар:

— ДIайолаялийта! ТIаккха Мусостовс цу сахьате ка техар пускача шнурах. Цул тIехьатIа управленен аьрда оагIорахьа йола кнопка тоIайир штурвальни волча Батыжев Оарцхос, тIаккха шоллагIа яр а тоIайир. Болх бе болабелар комбайна мотор, тIехь-тIехьа сихлуш болх бе болабелар мангал, полотнон планкаш а го баха йолаелар. ЦIаькха а кнопка тоIайича кхашка гIолла чIоагIа гудок хезар. Комбайн кIа хьакха йолаелар, ялат чуэцача камера чу саццанза чуаха даьлар канаш а долаш дола хьекха ча, хьалхара ялат бункера чу доладелар. Доладелар балха ди.

...Хала да укх шера ялат чуэца. Хиннача догIашеи чIоагIача михои ялат дужадарах, хала да из чуэца, цхьабакъда «Ингушски» совхоза йиълагIча отделенен болхлоша шоай хур ду дика хьийкъа ялат доа ца деш толамца чуэцарна. Механизаторашта юкъе, шоай балха дикалах тешам бенна дIахьалха ух Батыжев НаIиба комбайнови агрегата экипаж.

1953 шера 18 шу даьнна зIамига саг волаш комбайнера курсаш йистеяьхар НаIиба, цунца хIанз пхезалагIа ялат чуэцаш а ва из. ХIара шера лакхлу цун говзал, хIаьта бокъонах дикача комбайнерашта нийсса дIаэттав из. ХIанз ялат чуэцаш тIа этта йола хало дика кхетам болаш лоархIам беш тIаийцар.

Хьалхашкахьа дIа мел йода мотовило дIа а яхийта из Iолохьялийтар комбайнеро, лопастей шинна а йисте аьса чIегалташ тIачIоагIийир, цунца уж кхы а йIаьхъеш. КIа хьокхача аппарата сухал айярна ялхейтта церг йоалла храпови зубчатка дIа а яккха кхойтта церг йоалла зубчатка елла нийсъяьй Батыжевс.

Ялат чуэцача дика хилар из гIулакх. Цунца комбайнеро сихъю ялат оардача машина обороташ, ялат геттара лоха а хьокхаш хьалхарча сухалца хьокх що. Кхашкара ялат иштта ча хьисапаца чуэцаро ялат довр чIоагIа кIезигдеш, из цIена чуэцар Iалашду. Бункерчура машина чу ялат чудохкар комбайн йоддашехьа а ду.

Дийнахьа (ди 12 сахьат бийсанна даллалца хул) Батыжев комбайно 16—18 гектар ялат чуэц, гектара тIера 18—20 центнер ялат оардаш.

— Дижа ялат чуийца дала доахк тхо — йоах НаIиба. — Цхьа-ши ди даьлча йоачано зе данза дола ялат хьакха долалургда тхо. ТIаккха дIахьокхаргба оаха тхоай дика болх, хIаьта хIанзолца хьа а боарамаш кхоачашдеш болх баьб оаха-м. Дийнахь 35—40 гектар хьакха мег оаха, сона хетачох. Бакъдеци из? — йоах комбайнера новкъосташка.

—КIал вутаргвац, — йоах экипажа членаша цхьанне санна. Цар из кхоачаш а дергда!

П. ГАГИЕВ.

ДикагIа йола доярка

Грозненски район. Къонача хьайбашлеладерашта юкъе хиннача социалистически яхьа хьалхарча ах шера итог яьй.

Цу яхье хьалхарчарех цхьа моттиг яьккхай Ермоловски оалхазарий совхоза къонача доярка Абдурахманова ЗараIас. ХIара беттача IаттатIара 1345 килограмм шура яьккхай цо ах шера.

Сурта тIа: доярка Абдурахманова ЗараI.

А. Тарасюка сурт.

Комсомолкаш-дояркаш

Коммунистически партеси советски правительствоси доккха а бехктокхаме а декхар оттадаьд юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка — ипхе шера доахах хьайоаха продукташ шозза а кхы совгIа а яхар.

Курчалоевски района Ленина цIерахча колхозе доярки болх беш ба комсомолкаш — Тузбаева К., Хусиханова Р., Сатабалова З. Шоаш болх дIаболабаьча дийнахьа денз шоай балхаца холо хоелар царна. Из хала бале а доахан леладечар гIулакх дика а хийтта, доахан леладара опыт Iомаярца, балха распорядок нийса а лелаеш болх бе болабелар уж.

Ферме дукха уйла тIаухийт доакъар кийчдарна. Иштта доахан ча во дуаш хиларах машинашца кат а яьккхе цох концентраташ а техе дика тоадий доаханна лу ча. Концентраташ — мукхи жмыхи Iехьа а Iехье цул тIехьатIа доаханна хьокх.

Ленина цIерахча колхоза доярка-ша лерхIаш да, дукха шура яккхар Iалашдарна доахан кхабар бакъахьа леладарал совгIа, доахан деттар бакъахьа леладеш болх лелабе безилга. Цунах шоаш доахан детта боалуча хана цIена кулгаш а диле, цIена халаташ тIадийхе, шоаш беттача Iатта шим дика биле, дика массаж ю цар цунна шинна а кулгаца, цу гIулакхо шура тIарашка Iар Iалашду.

«Доахан сиха детта деза, етт дукха латташ кIаьдлургбоацаш» — йоах Тазбаева Кукас. Доахан дийтта даьлча цIаькха а массаж ю цар, шура еррига Iоякхарна, хIана аьлча цIенъяь шура Io ца яькхаро шурий хьоанал лохъеш хиларах.

Доярка социалистически декхараш тIаийцад ВЛКСМ 40 шу далара сийнна. ТIаийца социалистически декхараш сихагIа кхоачашдарна къовсам лелабеш комсомолкаша - доярка Б. Тазбаевас 16480 литр шура яькхай, ше тIаийцача декхарал 4980 литр совгIа. Р. Хусихановас 12030 литр — 1270 литр совгIа, З. Сатабаловас 16015 литр — 3670 литр совгIа.

ЦIаьхха шура яккхар лохдаларах цецбаьнна из фу бахьан да ца ховш бар доярка. Из хацар зоотехника В. Темляева а ферманна тIавиллача Д. Амиралиевна а. Колхоза председателе заместитель волча, къаьнача коммуниста Алистова хайра шура кIезигьялара бахьан малагIа да. Ха йIайха оттарца доахан дийнахь ца дажаш хиларах шура кIезигьяь хилар кхетадир цо, Цунах доахан бус доажде дезилга оттадир. Доахан бус дожадарца юха а айделар шура яккхара гIулакх.

ДIахо доахан дукхагIа хилийтарна колхоза правленес лаьрхIа да укх шера 50 бежан эцилга.

Доаханна шин шера тоъал гIожеи мошеи доажъар кийчдар Iалашдеш да. Колхозникаша хьекха холаш даьд 645 тоннна люцернана, 120 тонна цон хьекха йол а яькхай.

Планах колхозо кийчъе езаш 600 тонна силос я, цох 200 тонна кийчъяьй, хIаьта юхе йиса 400 тонна силос хьажкIех йолла лаьрхIад колхозо.

Ленина цIерахча колхоза доахан леладераш дIахо хьайбай боахам дегIабоалабарна къовсам лелабеш ба.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

Юрта библиотека

Масса хана дукха нах хул Грозненски района Алхан-Кала юрта Галкина Агния заведующи йолча библиотеке. Юрта Совето дика цIенош къоастадаьд библиотеканна. Библиотекан активо дика кийчъяьй читальни зал. Укхаза йиш я керда газеташ, журналаш деша, шахматех, шашкех ловза.

Библиотекан книжни фонд — 6 эзар том гаргга художественни, политически, специальни литература да. 500 саг таргга ва чIоагIа книжкаш дезаш а дешаш а. ВIашагIъеллай 4 дIа-юха уха библиотечка.

ХIанз библиотека ший книжкашдешархошца цхьана кийчъеш я С. Арсанова «Маца довз доттагIал» яхача книжках йола читательски конференци.

Сурта тIа: библиотекан заведующи йола Галкина Агния а (аьрдехьа), книжкащдешархо моттигерча школан хьехархо Хусенова Хьава а кердача журналага хьожаш боахк.

А. ТАРАСЮКА сурт.

Мартенашта—дукхагIа металлолом

Газета оагIонашта дукха дийцад вай республикан цхьайолча предприятешка болх беча юкъе йоаца машинашни, станокаши иштта кхы йола оборудованеши халкъа боахама кхыйолча отраслешка а «Вторчерметага» а дIа ца луш хиларах. Иштта цхьаккха пайда а ца луш предприятешкеи заводашкеи яда уж.

Пайдан йоацаш йолча машинех агрегатех металлургически заводашка юхалоалаяь машинаш е йиш я.

ШоллагIча бедала лоалае йиш я: ведраш, менгеш, дагараш, Iаькъаш, иштта Iаьржача а босболча а металлах яь кхыйола хIамаш.

Натахьа санна 1 тонн рудах 350 килограмм металла хуле 1 тонн металлах 900 килограмм металл хул.

Вай социалистически боахам металломах боккха пайда эца йиш йолаш ба. Бакъда, пунах пайда ца эцаш, из дIакхувсаш моттигаш дукха я. Масала: «Красный молот» заводе металлургически шлаки, формовочни лаьттен, кхыйола производственни отходаши царех доалла металл магнитаци хьа а ца къоастадеш дIакхувс. Цу тайпара чIоагIача йIовхало дуккха металлически стружкаш йоагаю заводе царех бригеташ ца ярах.

Облреспотребсоюза нов. Стерленкос указани яла еза юртарча тикаша металлолом хьаийе а заготовка е а, цо новкъостал дергда Министрий Совета а Нохч-ГIалгIай обкома а указани кхоачашъе.

ЦхьаккХа килограмм металлолома йоргйоацаш гIулакх оттаде деза вай коашка, завода территорешка, улицашка. Еррига металлолом хьагулъяь «Вторчермета» базашка дIалургья вай.

Из болх дика вIашагIбеллача вай металлургически заводашта кхы тIа эзараш тоннаш металлолом хургъя.

Металлургаш декхарийла ба халка боахама ерригача отраслешта дика металл хилийта. Цу паччахьалкхен доккхача гIулакха чIоагIа новкъостал а дергда, де декхарийла ба вай республикан комсомольцаш, кагирхой, пионераш, дешархой.

КОДЗОЕВ А.,
Сев. Кав. Вторчермета Упр. керттера инженер.

Нохч-ГIалгIай къаманнеи украинцаштеи юкъерча доттагIлен сийнна Сивашски районе увттадаь доккхий концерташ

Ши бутт гаргга ха я Нохч-ГIалгIай иллейи халхарийи ансамбль Херсонски областе йола. Грозне санна цигача а толаме чакхдувл Херсонерча артисташца - доттагIашца цхьана увттадеш дола «ДоттагIлен» концерташ а, хIаьта нохч-гIалгIай артисташа къаьстта шоаш увттаду концерташ а.

Доккха цIей хинна дIаэттар Сивашски района Сталина цIерах йолча колхозе Нохч-ГIалгIайчера доттагIий кхаьча ди. Дуккхача хана денз хьежаш бар укхаза царга. Колхозникаша безаме тIаийцар артисташ. Іымерзача къахьегамхошца къамаьлаш даь, вIаши дIа-юха байзачул тIехьагIа «ДоттагIлен» концерт хилар. Концерте гулвеннавар 1200 гаргга саг — трактористаш, комбайнераш, дояркаш, моттигера интеллигенци. Сакъердаме чакхъяьлар еррига концертни программа. ЧIоагIа дукха дезаделар нохчийи гIалгIайи меттала даьха иллеш а цар халхараш а. DIаьхдаь тIоараш дийттар зрителаша «Говр-баьреш» цIи йола халхар, «Мехкарий халхар» оттадаьча артистий говзала. ЧIондарга аккомпонементах шок етташ Ш. Эдисултановс даьккха «Ляна» яха илли шозза ала дийзар цун.

Кхы а дукхагIа нах гулбеннабар цу дийнахьа Сиваше стадионе артисташа оттадаьча концерте. 7000 гаргга саг вар цигача. Нах сов дукха хиларах форда тIа санна зрителашта тIагIолла хоалуш телгIеш яр. Ди детташ санна чIоагIа хулар гулбеннараша детта тIоараш. Концерт йистедаьнначул тIехьагIа моттигерча районни кулгалхоша нохчгIалгIай хьаьший сийна баянкет вIашагIъеллар.

М. ДАКИЕВ.
Херсонски область, Сивашски район.

Къоал дарах—ворхI шу суд

Шоферал болх беш вола В. Бугаев ялат чуэцача гIоде, аьнна, Горячеисточненски совхозе вахийтавар. ЦIенача дегаца юрта боахаман къахьегамхошта новкъостал дира меттел, паччахьалкхенна къоал де хьайзар из. 900 килограмм мукх а лочкъабаь Грозне водаш вола Бугаев Толстово-юрта юхха лаьцар. Грозненски района халкъа судо дош а дийцаь набахта волла ворхI шу суд яьй Бугаевна.

Редактора заместитель
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Справка

Ирак

Іарбий паччахьалкхе Ирак Юхерча Малхбоале я, Иранаца, Турцеца, ОАР Сирийски районаца, Иорданеца, Саудовски Аравеца, Кувейтаца доазув а долаш. Ирака территори — 444,4 эзар квадратни километр я. Баха нах 5 миллионал совгIа саг ва, царех 80 процент гаргга Іарабий, 15 процент — куртий. Столица — Багдад, цуча 552 эзар саг вах. Кхыйола йоккхий городаш я: — Мосул — 340 эзар саг, Басра — 206 эзар саг, Киркук — 148 эзар саг вахаш.

Ирак — экономикан гIулакха кIезига низ болаш, лаьттан-хьайбай боахама мохк ба, феодализмах юхедисараш чIоагIа да цига. Бахача нахах лоархIамегIа дола дажъа тайптайпара племеш цхьан метта вахар Іодилла дахаш дац.

Мехка бахача наьха диъ пхелагIа дакъа юртбоахам лелабеш да. Боахама лоархIаме йола культураш — мукх, финикаш, кIа, дуга, боамби ба. Доазол дехьа дIакхухьаш йола финикаш яхарна дунен чу хьалхара моттиг лоац Ирако.

Аха а хIама дIаде а мегаргдола лаьтта 12 миллион гектар да, царех оахаш дар 3 миллион гектарал дукхагIа дац. Лаьттан дукхагIа дола дакъа племей помещикий, шейхий кара да. Багдада район йоккхий лаьттан участкаш англичаний капитала кара я. Феллахаша (ахархоша) халача хьал тIа а арендах йийду лаьтташ, цу тIера хьадаьннача ялатех 70 процент цун даьшта дIа а телаш. Юртбоахам чухь цхьаккха механизаци яц. Лаьттанцара болх дегIабарна боккха лоархIам болаш да искусственни хиш дехкар, хIаьта ирригационни система хилар геттара лоха латт цига.

Ирак мехкдаьттанна йIаьхий я, 2.650 миллион тоннашца лоархIам болаш да из. Мехкдаьтта даккхарна Ирак дунен чу хьалхарчарех цхьа моттиг лаьца я. 1955 шера 34 миллион тонна даьккхад мехкдаьтта, 1956 шера — 31 миллион тонна даьккхад. Мехкдаьтта дIаллача керттерча моттигера — Киркукера нефтепроводаш ехкай Средиземни форда порташка кхаччалца — Триполе (Ливан), Банияс (ОАР-а Сирийски районе).

Деррига мехкдаьтта доазол дехьарча монополей бе доалл. Концессеш кхаь английски кампане кара я — «Ирак петролеом кампани», «Мосул петролеум кампани», «Басра петролеум кампани». Цу кампаней акцеш дIайийкъай Британски мехкдаьттан кампанена, англо-голландски «Ройял датч шелл», американски концернашта «Стандарт йол оф Нью Джерси», «Стандарт ойл оф Калифорния», «Сокони мобил ойл», «Тексас ойл кампани», французски кампанена «Франсез дю петруль» яхачарна юкъе. Мехкдаьтта дохкарах хьабоагIача пайдан Іалаьмате доккха дакъа кара дода кхыча мехкий монополешта.

Мехка чухь вIалла йоацаш я цар еза промышленность. 1954 шера укхаза ерригаш а 8 предприяти мара яцар, 500-гара 1000 сагага кхаччалца болхлой а болаш, хIаьта 4 предприяти эзар совгIа болхо волаш а яр. Яйгача промышленносте 2 эзар таргга предприяти я: яатта кирпишк, тхов тIа юлла кирпишк, зипаши кIадаши хьаду, цемент, кизгаш и. кх. дI. яраш.

Хьалхара дерригача дунен тIом хиннначул тIехьагIа, Ирак, бокъонга диллача, колониальни мохк бар. 1918-ча шера английски эскараша, Англес ший мукъагIа йола Іарабий паччахьалкхе ергья аьнна шоаш аьннадолашехьа а, машара лоаттамаш толхадеш, дIалаьцар Мосульски мехкдаьтта доалла район, мехкдаьттан рузкъанна шоай контроль оттайир. Шоаш дIалаьцача моттигах английски империалисташа пайда ийцар къона Советски республика дIалацарна къовсам лелабеш.

1920 шера Англес «мандат» даькхар керда вIашагIъеллача паччахьалкхенна Ирака. Цу хана денз Ирак английски империализман колони а йолаш хьаенай.

США-и Англени империалистически гIозарий тешаме гIулакх дер волаш дукхача шерашка Ираке болх баьб Нури Саида, цкъа доацаш премьер-министрага кхаччалца йэла Мехкачухь долча реакционни низаша а империалисташа а хьаллоацаш волаш, Нури Саида къахетам бацца тоIабеш бохабора иракски халкъа къаман-кортамукъала болам. Эзарнешца лоархIам бола Иракски патриоташ набахта боахкар, прогрессивни партеш хила йиш йоацаш соцаяьяр, кIезиг-дукха а йола демократически кортамукъаленаш йоаяьяр.

Ирака чухьа Англена еннаяр флота базаш хьалъе моттиг. 1955 шера январь бетта иракски хьалхле лелаеча гIозараша Советски Союзаца дола дипломатически гIулакхаш соцадир, хIаьта 1955 шера февраль бетта США-и Англени империалисташа дIадехарах Турцеца тIема договор дир Ирако, Багдадски пакта тIум хилар цох — Юхерчеи Юкъерчеи Малхбоален къамий кортамукъа бовла гIертара болама духьал империалисташа лелабеча къовсама герз хилар цох. Арахьара шийга яхачунга ла а дийгIа, Египети Сирии вIашагIтеха ший мукъагIа йола ОАР-а паччахьалкхе вIашагIтохара меттел искусственни Іарабий федераци йир Нури Саида Ираки Иордании вIашагIтеха.

Ливане халкъ гIаттар шердаларо кхера а ваь ший лоIамах йола политика бахьан лоаттабу къовсам вIаши ювзаенна реакци санна Ираке а дIабаржара кхераш колониальни мехкашка доал деча гIозараша алаpах, Нури Саида Багдадски пактанчухь сихдаьд Ливанера къмий-кортмукъален болам тоIабара духьа низаш гулделга.

Полицейски режима а террора а маганзар иракски халкъ кхераде, ший бокъонаш бахьан, къам ший лоIамах хилар бахьан лоаттабу къовсам ца лелабайта. Ирака болхлой классо дуккхазза а дукха нах юкъе бола забастовкаш, демонстрацеш яьй реакци дIаяржара духьал. Кхыча мехкий Іоткъама кIалхара далара бахьан лоаттабеча къовсама юкъе доккха дакъа лаьцар мехка интеллигенцес, деша багIача къонача наха. Азени Африкани мехкаш цхьабарт болаш хилара Каирски конференце хезар иракски кагирхой къонахчул дола оаз.

ТIеххьарча деношка кхаччалца хинна монархически Іаьдал хIанз дIадаьккхад. Иракски республика дIакхайкаяьй, Нури Саид правительство тIера дIакхессай, хьаяьй Абдель Керим Касем керте вола керда правительство. Иракски халкъ раьза да республика хьаяь.

Иорданера английски интервенци

Общинай палате Макмиллана яь заявлени

ЛОНДОН, 17 июль. (ТАСС). Тахан Англен премьер-министра Макмиллана Иордане еш латта английски интервенци баккъе а гIерташ, общинай палате заявлени йир.

Макмиллана дIахайтар, «английски эскар самолеташца Кипрера Иордане кхувлилга» из да аьлар цо, Иорданский территори «кхерама кIал йолаш» санна, Иорданес даьча дехара жоп луш даь хIама.

Макмиллана палатан членаш тешабора англичанаш цу юкъе гIертилга «Иорданера хьал тоадар» духьа, цхьанне а Иорданена кхерам тIа ца тувсашехьа «агрессена духьале яр» духьа, Иорданский правительствос Иракера кортамукъал бахьан долаш гIетта болам тоIабе лерхIаш ше хилар гучахьа дIахьийнадолашехьа Иорданский правительствона гIо дар духьа да яхаш.

Макмиллана хоамбир. Иорданский правительство гIо дехаш США-н правительствога а кхайка хилара, хIаьта из «цунга сихха хьожаш а я».

Макмиллана дувцачох США-н правительствоца из гIулакх дийцаьчул тIехьагIа мара английски правительствос цу гIулакха соцам баьбац. «Оаха даьр США-н правительствос хьал а лоац, дизза мога а ду» аьлар цо.

Цу гIулакха правительствос соцам баьлга дIахайтад вIашагIкхийттача Къамий Организацега; Англес иштта дIахайтад из НАТО-н чудоагIача мехкашка а.

Макмиллана дийцаь Англес интервенци яра бахьанаш харц а деш цун къамаьл лейбористаша массехказа сецадир. Иорданена тIемца юкъегIертача, цунах Ирака духьалара интервенци хилара шоаш кхерандаь цу гIулакхех лаьца хаттараш а дир цар цунга.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре. Йоккха зал — «Йохаяь уйлаш». Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1—«Шин наьна воI». Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 2 — «Клоуна кхел». Долалу 9.30, 11.30, 1 30, 5.30, 7.30, 9.30.
ЗIамига зал 3 — «Шин наьна воI». Долалу 9.15, 11.15, 1.15, 3.15 5.15, 7.15, 9.15.
«Родина» кинотеатре. Іан зала чу «Идиот». Долалу 8.30, 3.15.
Широкоэкранный бесаш дола фильм «БарайттлагIа шу». Долалу 10.45, 1, 5.30, 7.45, 10.
Ахкан зале — «Идиот». Долалу 8, 10 сахьат сайрийна даьлча.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-28, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ02080. Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 4268.